

Var Olma Nedeni Olarak Yıkım¹

Sabina Spielrein

Cinsel sorunlarla ilgili çalışmalarımnda bir soru özellikle ilgimi çekmiştir: Neden bu en güçlü dürtü, üreme dürtüsü, doğal olarak beklenen olumlu duyguların yanında, endişe ve iğrenme gibi olumsuz olanları da barındırmaktadır? Dürtüyü uygun şekilde kullanabilmek için kaygı ve iğrenme gibi bu olumsuz duyguların üstesinden gelinmelidir. Doğal olarak, bir bireyin cinsel eyleme karşı olumsuz tutumu özellikle nevrotiklerde belirgindir. Bazı araştırmacılar bu zıtlığı çocuk yetiştirme tarzımızın bir sonucu olarak açıklamaya çalıştılar: Dürtüyü sınırlar içinde tutmaya çabalarız ve her çocuğa cinsel arzuların gerçekleşmesini kötü ve yasak bir şey olarak öğretiriz. Cinsel arzuların ölüm imgeleri ile ilişkilendirilme sıklığı dikkate değerdir çünkü ölüm ahlaki çürümenin bir simgesidir (Stekel)². Gross, cinsel ürünler karşısındaki tikslenme duygusunu, onların vücuttan salgılanan diğer atıklara anatomik olarak yakın

¹ Bu makale *Journal of Analytical Psychology* dergisinde çevrilmiş ve yayımlanmıştır. [Bkz. Spielrein, S. (1994), Destruction as the Cause of Coming into Being. *Journal of Analytical Psychology*, 39 (2), s. 155-186]. Makalenin dilimize kazandırılmasındaki emeği için Yeşim Korkut'a ve *Psikanalizin Dili* dergisinde yayımlanmasına izin verdiği için Jane Turney'e teşekkür ederiz. Makalede "Çev." ile belirtilen notlar metnin orijinalinde bulunmaktadır, "ç.n." ile belirtilenler ise Yeşim Korkut'a aittir. (Ed.n).

² Bu yazıyı yazdığımnda, Dr. Stekel'in *Rüyaların Dili* henüz yayınlanmamıştı. Eserinde yazar, sayısız rüyalar aracılığıyla yaşama arzusuyla bağlantılı olarak ölmek arzumuzun da olduğunu gösteriyor. İlkini yazar, cinsel dürtünün özünde yatan yaşam arzusunun antitezi olarak algılar. [Stekel, W. Die Sprache des Traumes, Wiesbaden, 1911. Cinsellik ve Rüyalar olarak tercüme edilen orijinal metnin bir kısmı: *Rüyaların Dili*, çev. J. van Teslaar, Boston, 1922. - Çev.]

konumlanmasıyla ilişkilendirir. Freud, kaygı ve başlangıçtaki olumlu duygu tonlu olan arzuların bastırılmasına dönerek bu karşıtlığın izini sürer. Bleuler olumlu duygu tonlu içerikte kaçınılmaz olarak olumsuzun bulunuşunu bir savunma olarak ele alır. Jung'ta da şu paragrafı buldum:

Tutkulu arzu, yani libido, iki yöne sahiptir: her şeyi güzelleştiren ve belirli koşullar altında her şeyi yok eden güçtür. İnsan, sıklıkla bu yaratıcı gücün yok edici niteliğinin kaynağını tam olarak anlayamaz. Kendisini tutkularına bırakan bir kadın, özellikle günümüz toplumunda, yıkıcı niteliği çok kısa bir sürede kendinde tecrübe eder. Kendisi koşulsuz kadere teslim edenlerin nasıl sınırsız bir güvensizlik duygusu ile karşılaşabileceğini anlamak için hâlihazırdaki burjuva ahlâkı dünyasının dışına çıkmayı düşünmek yeterlidir. Üretken olmak bir kişinin çöküşünü tetikler; sonraki neslin doğumuyla bir önceki zirveye ulaşmıştır. Torunlarımız hazırlıksız olduğumuz en tehlikeli düşmanlarımız haline gelirler. Onlar hayatta kalacaklar ve gücü ellerimizden alacaklardır. İçinde ölçülemez bir şey olduğundan erotik kaderin varlığındaki kaygı tamamen anlaşılabilir bir durumdur. Kader genellikle bilinmeyen tehlikeler içerir. Nevrotiklerin tehlikeli yaşam mücadelesine katılmak istememeleri yaşamlarıyla ilgili risk almadaki sürekli tereddütlerini açıklar. Riskli bir girişimi deneyimlemekten kendini alıkoyan her kişi, erotik arzuyu zapt etmek yani bir nevi kendi kendini öldürmek zorundadır. Bu, erotik arzudan feragat etmeye sıklıkla eşlik eden ölüm fantezilerini açıklar³.

Jung' un sözlerini bu kadar ayrıntılı olarak alıntı yapıyorum; çünkü erotik eylemin içinde yatan bilinmeyen bir korkuya işaret eden gözlemi, benim kendi sonuçlarımla son derece uyuşmaktadır. Ayrıca, bir erkeğin de bunun sadece sosyal bir korku olmadığını farkında olması da benim için çok önemlidir. Jung, ölüm imgelerini cinsel imgelerle net bir karşıtlık içinde görmektedir. Genç kadınlarda kaygı duygusunun normal olduğunu ve arzunun gerçekleşme olasılığı ilk belirdiğinde bastırılmış duyguların önüne geçtiğini gözlemledim. İyi tanımlanmış bir kaygı türüdür: Düşmanın içeride olduğunu hissedersiniz; şevk (aşk sıcağı) ve

³ “Wandlungen und Symbole der Libido”. Jahrbuch (Yıllık), III [Bilinçdışının Psikolojisi. Libido'nun Dönüşümü ve Sembolizmi Üzerine Bir Çalışma. Düşüncenin Evrimi Tarihine Bir Katkı, çev. B.M. Hinkle, New York, 1916. - Çev.]

esnek olmayan bir aciliyet hissi sizi yapmamanız gerekene zorlar; belirsiz bir geleceğe kaçmadan önce sonu ve fani oluşu hissedersiniz. Sorabilirsiniz: Hepsi bu mu? Ötesinde hiç bir şeyin olmadığı zirve noktası bu mu? (Sonuç olarak merak ederiz) Böyle bir ruh halini haklı gösteren cinsel eylemin varlığında bireye ne olur?

I. Biyolojik Gerçekler

Üreme esnasında, dişi ve erkek hücreler birleşir. Böylece her bir hücrenin bütünlüğü yıkıma uğrar ve bu yıkımın ürünü olarak yeni bir hayat meydana gelir. Yeni neslin üretiminin ardından bazı daha düşük yaşam formları, örneğin mayıs böcekleri, hayatlarını kaybeder ve ölürlür. Hayatta kalmak için bir organizma yaratılırken bu aynı zamanda yetişkin olan için bir yıkımdır. Birey bu yeni yaratıma kuvvetle açlık duymalıdır ki, kendi yıkımını yaratımın hizmetine sunsun. Daha üst düzey çok hücreli organizmalarda elbette tüm birey cinsel ilişkide tahrip olmayacaktır. Bununla birlikte, üreme biriminin içerdiği üreme hücreleri organizmanın önemsiz parçaları olmayıp bireyin tüm hayatı ile derinden bağlantılı unsurlardır. Organizmanın ve kendi gelişimlerinin sürekli olarak etkilendikleri üretken gücü yoğun biçimde içerirler. Döllenme bireyin bu önemli özlerini imha eder. Çiftleşme esnasında üreme hücrelerinin birleşmesi, iki kişiden birinin diğerinin içine doğru girdiği bir yakın birleşmeyi taklit eder: Fark sadece nicelikselidir. İçeri alınan tüm birey değil, ancak tüm organizmanın özünü temsil eden bir kısmıdır. Erkek bileşen, yabancı davetsiz misafir aracılığıyla yeni bir form geliştiren ve yeniden düzenlenecek olan dişi kısımla birleşir. Dönüşüm, tüm organizmayı etkiler; her zaman olağan koşullarda birbirine eşlik eden yıkım ve yeniden inşa hızla gerçekleşir. Organizma, cinsel ürününü herhangi bir boşaltım gibi tahliye eder. Bireyin bu içsel yıkıcı-yeniden yapılandırıcı olayları ve onlara eşlik eden duyguları biraz olsun tahmin edememesi ihtimal dahilinde değildir. Üreme dürtüsünün içinde mevcut olan var olmanın keyif duygusuna bir direnç, kaygı ve iğrenme duygusu eşlik eder. Bu, dışkılara mekânsal olarak yakın olmaktan ya da cinsel eylemin sona erişimin olumsuzluğundan kaynaklanmaz; bu duygu doğrudan cinsel dürtünün yıkıcı bileşenlerine karşılık gelir.

II. Bireysel Psikolojik Gözlemler:

Şu anda ruhsal olarak çok az şey yaşadığımız iddiası bize bir paradoks gibi görünür ama doğrudur. Bizim için bir olay, bilinçdışında saklı olan, daha önce deneyimlenmiş duygusal tonda içerikleri harekete geçirebildiği sürece duygusaldır. Bir örnek bunu en iyi şekilde gösterir: Bir küçük kız büyük zevkle cadı hikayeleri okur; çocukken cadıyı oynamayı çok

sevmiştir. Analiz kızın düşlemlerinde cadının, kızın özdeşleştiği annesini temsil ettiğini ortaya koyar. Kız için cadı hikayeleri, annenin hayatı kendisine ne kadar haz veriyorsa o kadar hazla ilintilidir. Kız annesinin hayatını taklit etmeyi de seçebilir. Hikayeler, sadece üzerine duygu tonunun yerleştirildiği alegorilerdir; “arzu edilenin”, annenin yaşam hikayesinin yerine geçenlerdir. Annenin deneyimleri olmadan cadı hikayeleri kız için zevk verici olmazdı. Bu anlamda “bütün geçen şeyler” benzeştir, belki, şu andaki türevini arayan, bizim için bilinmeyen ilkel deneyimleri sembolize eden bir sözdür. Bu nedenle, duyguları şimdiki bir imgeye yansıttığımız için şu anda hiçbir şey deneyimlemeyiz. Benim örneğimdiki cadı imgesi bilinçliydi; şimdiki zaman kendisinden ayrıştığında, geçmişte olanın özümsemesi (cadı deneyimi = annenin deneyimi) bilinçdışı gerçekleşti.

Her bilinçli düşünce veya imge içeriğine, benzeş bilinçdışı içerikler eşlik eder ve bilinçli düşüncenin ürünlerini özgün bir dile çevirir. Bu paralel düşünce dizisini Silberer yorgunluk durumlarında tespit etmiştir. Silberer'den iki örnek bunu açıklayabilir:

Örnek No. 1: Pürüzlü bir noktayı tamir etmek istediğimi düşünüyorum”

Sembol: “Kendimi bir ahşap yüzeyi pürüzsüz hale getirirken görüyorum.”

Örnek 2: “Anne probleminin karanlık, karmaşık alanında insan ruhunun ilerleyişini düşünüyorum” (Faust, Bölüm 2) .

Sembol: “Yalnız başına çok karanlık bir denize uzanan taş bir rıhtımda duruyorum. Deniz suyu ufukta derin tonda gizemli siyah havayla kaynaşıyor.

Anlamı: Karanlık denizlere ilerlemek, karanlık sorunlara doğru ilerlemeye karşılık gelir. Hava ve suyun kaynaşması, yukarı ve aşağının karışması, Annelerde (Mephistopheles'in⁴ tanımladığı gibi), tüm zaman ve tüm yerlerin birbirleriyle kaynaşmasını” sembolize edebilir. Yukarı ve aşağı arasında sınır yoktur. Ve bu sebeple Mephistopheles seyahate hazır Faust'a şöyle diyebilir:“ Dibe bat o zaman! – Göklerde süzül de diyebilirdim, önemli değil!”⁵

⁴ Rönesans döneminde Şeytan'ı temsil eden karakter; Goethe'nin Faust adlı eserinde geçer.(ç.n.)

⁵ H. Silberer, ‘Bericht über eine Methode, gewisse symbolische Halluzinations - Erscheinungen hervorzurufen und zu beobachten’. Jahrbuch (Yıllık), 1, 513, 1909. Örnek No. 2, Şurada bulunabilir, H. Silberer, Mistisizm Sorunları ve Sembolizmi, çev. S.E. Jelliffe, New York, 1917. - Çev.]

Bu örnekler çok öğreticidir: Nesiller boyunca taşınan geçmiş “deneyimlerin” bilinçdışı tarafından özümsemişinin nasıl günümüzdeki düşünce zincirine uyduğu görülebiliyor. Alıntındaki “pürüzlü alan” ifadesi (Örnek 1) başka bir imgeyle, ağacı düzleştirmeye benzeştir. Bilinçli oluş halinde ifade, metaforik olarak şimdiki zamanın niteliğine uydurulur ve kaynağından farklılaştırılır. Öte yandan, bilinçdışı, orijinal “pürüzlü nokta” kelimesi üzerine “bir ahşap yüzeyi rendeyle düzlemek” ifadesiyle anlam verir; bu şekilde mevcut tamir eylemini sıklıkla yapılan bir ahşap cilalama eylemine dönüştürür.

İkinci örnek, daha da ilginçtir. Tüm yaşamın kaynaklandığı annesel yaratıcı su düşüncesini içeren kadim hikayelerde olduğu gibi annenin deniz olarak görüldüğü bir örneği bize sunar. İçine öznenin girdiği deniz (“Anne”) karanlıktır; zamanın olmadığı, yerin olmadığı, zıtlıkların (yukarı ve aşağının) olmadığı durumdur. Farklılaşmamıştır; potansiyel olarak yaratıcıdır ve bu nedenle de sonsuz bir varlık halindedir. Deniz (Anne) imgesi aynı zamanda zamanın dışında şimdi, geçmiş ve gelecekte aynı anda yaşayan bilinçdışının derinliklerinin imgesidir⁶. Bilinçdışında tüm yerler (kaynakta) birbiri ile birleşir ve zıtlıklar aynı öneme sahip olur⁷. Tüm bu farklılaşmış zihinsel imgelerin her biri bu Büyük Anne’de⁸ (bilinçdışı) çözülecek, yani farklılaşmamış duruma dönüştürülecektir. Eğer analiz ettiğim hasta⁹, örneğin, “içime girildi” demek yerine “Dünya delindi” diyorsa, dünya herhangi bir insanın bilinçli veya bilinçdışı imgesinde Büyük Anneyi temsil eder. Hasta, bu Büyük Anne’de kendisini farklılaşmamış annesine (toprak) dönüştürür. Boşa değil, Anaxagoras gibi Yunan filozofları, varlıkların birincil unsurlardan veya “tohumlardan” ayrılmasında dünyadaki tüm acının kökenini [*Weltschmerz*] aramışlardır. Bu acı tam olarak, varlığımızın her bir tohumunun daha sonra yeniden var olabilmek için kökenine geri dönüşe özlem duyduğu gerçeğinden kaynaklanmaktadır.

Freud daha sonra, doğrudan veya yüceltilmiş aşk itkilerimizi bize bakım veren kişilerden ilk haz duygularını hissettiğimiz bebelik dönemimize geri götürür. Biz hep bu haz

⁶ Freud'a göre, bilinçdışı zamansızdır, çünkü sadece şimdiki zamanda yerine getirilmesi için sergilediği arzularından oluşur. Freud: *Traumdeutung*. [Düşlerin Yorumu, Londra, Std Edn., 4-5, 1955. - Çev.]

⁷ Freud: "Über den Gegensinn der Urworte". [İlkel Kelimelerin karşıt anlamları], Londra, Std Edn., 11, 155. - Çev.]

⁸ Jung'un arketiplerinden birisidir. (ç.n.)

⁹ Über den psychologischen Inhalt eines Falles von Schizophrenie '. Yıllık, III, s. 329, ff. [Bir Şizofreni Olgusunun Psikolojik İçeriği Üzerine (Dementia Praecox) '. - Çev.]

duygularını yeniden yaşamaya çalışırız. Eğer bilinç normal bir cinsel amacı yasaklamışsa, bilinçdışı çocuklukta haz verici olan imgeleri kendi başına üretmekle meşgul olur. Freud'un muhalifleri, genellikle bu tür masum çocuksu haz duygularının cinselleştirilmesine öfkeyle direniyorlar. Analizden geçen kişiler, bebeklerin erojen bölgelerinin, bilinçli ya da bilinçdışı olarak, yetişkinlikte cinsel haz kaynakları haline geldiğinden şüphe edemezler. Bir ya da diğer bölgenin tercihi, bireyin yapısına bağlıdır. Her halükârda, özellikle nevrotilerde, çocuklukta haz bölgesinin, cinsel uyarım kaynağının bakım veren kişilere, bilinçdışı sembolizm tarafından bağlandığını görüyoruz. Bu bize Freud ile beraber erişkinlerde cinsel haz kaynağının çocuklukta duyulan haz kaynaklarında kökenini bulduğunu iddia etme hakkını veriyor. Kanaatimce, cinsellik üzerine yapılan tartışmalardaki her şeyi aslında besleme dürtüsünden de çıkarsayabiliriz. Burada, ruhsal dürtülerin kaynağını kendini koruma dürtüsünden aldığını söyleyen bir Fransız yazarın görüşlerini belirtmeden bırakmamalıyım. Kendisi der ki, anne çocuğunu sever, çünkü bebek meme bezlerini emerek onu rahatlatır; biri bir adamı veya bir kadını sever, çünkü cinsel birleşme yoluyla organizmayı tahriş eden salgılar zararsız bir şekilde atılır. Böylece haz duygusu daha sonra rahatlatma getiren nesneye aktarılır. Bu itirazlar Freud öğretilerine karşı hiçbir şey söylemez. Freud, haz duygusunun ne olduğunu ve nereden kaynaklandığını incelememiştir. O haz duygusunun zaten var olduğu aşama ile başlar ve orada aslında bebeklikteki haz duyularının daha sonraki cinsel haz duyularının öncülleri olduğunu görürüz. Bu bir hemşirenin rahatlatan elinden hoşlanan kişi ile benzer bir durumdur; içimizdeki bakım ihtiyacını karşılar. Beslenme ve kendini koruma dürtüsünün türlerin hayatta kalma dürtüsüyle (cinsel dürtüleri de içerecek şekilde) olan ilişkisi şüphesiz çok yakındır. Cinsel uyarılmayla, yemek yemenin bazen cinsel birleşmenin yerini alabileceğine dair somut deneyimler vardır. Burada iki faktör iş başındadır: 1) yeme süreci ile ilgili geçmiş hazlar 2) ve daimi uyarılma sonucu iştahın artışı. Terside gözlenir. Elbette, beslenme ihtiyacının tamamen cinsel birleşme ile yer değiştirmesi mümkün değildir ancak özellikle fiziksel olarak yeterince beslenmemiş bireylerde aşırı güçlü cinsel dürtüyü sık sık görüyoruz.

Bilinçli ve bilinçdışı kendiliğın hareket sebebini (*causa movens*) aradığımızda, Freud'un, hazzla ulaşmak için uğraşmak ve hoşnutsuzluğun baskılanmasının tüm ruhsal üretimlerin temeli olduğu görüşünde haklı olduğuna inanıyorum. O haz bebeklikteki kaynaklara dayanıyor. Şimdi soru şu ki tüm ruhsal yaşamımız benlikte mi ikamet ediyor? İçimizdeki ruhsal içeriği harekete geçiren, benliğin rahatından veya kederinden etkilenmeyen, güçlü dürtülere sahip değil miyiz? Yani haz ya da hoşnutsuzluk kadar, bilinen temel kendini

ve türünü koruma dürtüleri ruhsal yaşam için aynı değere sahipler mi? Ben kesinlikle ruhsallığın daha derinlerde yatan ve duygu tepkilerimizle hiç ilgilenmeyen bilinçdışı dürtüler tarafından yönetildiğini savunuyorum. Haz sadece benliğin derinlerinden gelen taleplere olan olumlu tepkisidir. Kuvvetli bir biçimde hoşnutsuzluğa bağlı olduğunu farz ettiğimiz acı ve hoşnutsuzluğun gerçekten haz verebileceğini hissedebiliriz. Acı kesinlikle bireyin içgüdüsel kendini koruma mücadelesine hasar verir. Derinliklerimizde, kulağa geldiği kadar paradoksal olan, benlik haz isterken ona karşı çalışıp kendine zarar vermeyi arzu eden bir şey var. Bununla birlikte, sadece haz isteyen bir benliğin varlığına inanırsak, kendine zarar verme arzusu, acıdaki sevinç, tamamen anlaşılmaz bir durumdur. Mach¹⁰ tarafından benlik tamamen önemsiz, sürekli değişen, yalnızca yaşayan temel duyuların belirli bir anlık gruplaşması olan bir şey olarak kabul edilir. Bir filozof olarak Mach bu şemadan memnundur. Benim için Mach ismiyle, aynı zamanda ruhsallığın birçok bireysel kısımdan oluştuğunu düşünen Jung yakından bağlantılıdır. Jung otonom komplekslerden söz eder. Ona göre bölünmemiş bir bene değil, öncelik için birbiri ile mücadele eden çeşitli komplekslere sahibizdir. Jung'un görüşüne en kuvvetli destek ayrı bireysel komplekslerin gücünü, benliği tarafından kendi bilinçdışı arzularının yaşayan düşmanca varlıklar olarak ele alındığı harekete geçirilmiş kompleksi çok kuvvetli hisseden demantia-praecox hastalarından gelir. Benim hastam arzularını "şüpheleri" olarak adlandırıyordu ve analiz ettiğim bu kadın hasta "Var olma hakkını göstermek için şüphe gerçek dünyada var olur" demişti.

Bir bireyin temel karakteristiğinin, onun "diğerleri ile ortak olandan "ayrılabilen"¹¹ parçaları olduğu sonucuna vardım. Bilinçli düşüncelerimize yaklaştıkça, daha farklılaşmış imgelerimiz olur; bilinçdışında ne kadar derine gidersek imgeler o kadar evrensel ve tipik olur. Ruhsallığımızın derinliği "Ben"i tanımaz; yalnızca onun toplamını "Biz"i tanır¹². Benliği, gözlemlenen ve diğer benzer nesnelere bağlı bir nesne olarak görür. Bir hastanın kafatası delinmişti ve anestezi altında ben-bilinçliliği ve acısı yavaş yavaş kayboldu; ama aynı zamanda dış dünyadaki izlenimleri algılamaya devam etti ve öylesine ki kafatasını keserken, "İçeri gelin" diye bağırdı. Bu, kafatasını algıladığımı, ancak bunun Ben'den ayrı bir nesne, bir oda biçiminde olduğunu gösterdi. Böylece, kişiliğin bireysel bir kısmı nesneleştirilebilir. Bir sonraki örnekte tüm kişiliğin nesneleşmesini görüyoruz. Hastam¹³, anestezi altındaki ameliyat sırasında kendisine acı verildiğini hissetmedi; ama kendisini şefkat isteyen bir yaralı asker

¹⁰ Avusturya-Çek kökenli fizikçi ve felsefeci. (ç.n.)

¹¹ Asıl metinde 'dividual' kelimesi kullanılmıştır. (ç.n.)

¹² Bkz. Spielrein: "Şizofreni". Yıllık, III, Bölüm I, Sonuç Gözlemleri. [Bakınız not 6. - Çev.]

¹³ Aynı yerde./Dipnot 11 (ed.n.)

olarak gördü. Çocukların bir tekerlemesinin yatıştırıcı etkisi tamamen buna bağlıdır: “Köpeğe, kediye vb. zarar verilebilir, ama çocuğun kendisine değil.” Çocuk, yaralı küçük parmağını başka birinin mülkü olarak görür; “parmağım” yerine “bir parmak” gibi daha evrensel bir zihinsel imgeyi devreye sokarız. Herkesin başına gelebileceği düşüncesiyle bu tür olguyu kuvvetli acıyı kolaylaştırmak için kullanışımız, düşüncelerimizle nasıl kişisel talihsizlik karşısında kendimizi rahatlattığımızı gösterir. Olan ve olmuş olan şey artık bir talihsizlik değil, nesnel bir gerçektir. Acı etkinleşmiş ben imgesinin farklılaşmasını uyandırır. Burada “Ben” bilincine bağlanan bir imgeyi kastediyorum. Kişi acı çekmeye başlayınca, kuvvetli duyguların açığa çıktığı bilinir. Benlik imgelerini nesnel ya da topluluğa dair imgelere dönüştüren Demantia-praecox¹⁴ hastaları arasında, yetersiz duygulanım ve duyarsızlık ortaya çıkar. Bu, biz benlikle bir bağlantı kurmayı başardığımızda azalır. Örneğin bir hasta “cinsel ilişkiyle kirlendim” yerine “dünya idrarla kirlendi” dedi¹⁵. Orada benim sembolik ifade kavramım yer almaktadır. Bu sembol aslında acı verici imgeye benzer, fakat bir benlik imgesinden daha az ayrılmıştır. ‘Kadın’ kelimesiyle ilgili muhtemelen pek çok çağrışım olabilir çünkü sadece ‘kadın’ kelimesinin içeriğine dairdir. Martha N., gibi belirli bir kadının, daha keskin bir şekilde odaklanılmış benlik imgesi için buna itiraz edilebilir: Düş kuran kendisini başka bir kişiyle değiştirirse yerine geçen, düş kuranın kendisinden keskin bir şekilde farklı değildir. Bu sadece nesnel olarak doğrudur: Diğer insanlar, genel olarak, bizim için sadece ruhsal dünyamıza uyumlu oldukları ölçüde var olurlar; sadece bize uygun olanlar bizim için var olurlar. Düş kuran, başka bir kişiyi kendi yerine koyduğunda, söz konusu kişinin neyi temsil ettiğini umursamaz. Derhal farklı kişilerin yoğunlaşması ile imge ortaya çıkar. Düş kuran için, ikame edilen kişinin arzusunun gerçekleşmesine tekabül eden niteliklerine bağlıdır. Örneğin, düş kuran, güzel gözlere haset ediyorsa o zaman güzel gözleri olan farklı kişileri birleşik bir kişiye yoğunlaştırır. Bu tip, rüyalar ve dementia praecox üzerine incelemelerin gösterdiği arkaik düşünme tarzına karşılık gelir.

“Benliğin şişmesinin (Hipertrofinin)” söz konusu olduğu histeride, duyarlılıkta da bir artış vardır. Bununla birlikte, histeriğin ruhsal yaşamının demantia praecox hastasınınkinden daha zengin olduğunu iddia etmek hatalı olur. İkinci hastalıkta çok ciddi düşünceler buluruz. Bizim burada tipik arkaik düşünme tarzının olduğunu düşünmemize sebep olan sadece benlik etkinliğinin eksikliğidir. Freud, dementia praecox'da libidonun geri

¹⁴ İlk kez Prag'da 1891 by [Arnold Pick](#) tarafından kullanılan **Dementia praecox** yani erken bunama kavramı daha sonra [Emil Kraepelin](#) tarafından popularize edilmiştir. Psikotik ve daha sonra Şizofreni olarak adlandırılan ruhsal bozuklukların tanımı yerine kullanılmıştır.(ç.n.)

¹⁵ Toprak = 1 çağrışımı da mevcutsa, kirliliği topyekün görünümünde güçlü bir negatif duygu bulunabilir.

çekilmesi ya da gerilemesi olduğunu ve daha sonra bunu libidonun geri çekilmesi ve dağıtılması arasındaki mücadelenin izlediğini düşünüyor. Benim görüşüme göre, bu iki zıt eğilim olan Kişisel ve Kolektif Psişe¹⁶ arasındaki bir savaştır¹⁷.

Kolektif Psişe benlik imgesini kişisel olmayan tipik bir imgeye dönüştürmek ister. Bireysel Psişe¹⁸ hastaların kaygıyla çözülen karmaşaların duygu tonunu kolateral (yanal) çağrışımlara aktararak bu çözülmeyi kısıtlamaya çalışır ki benlik sabitlensin (yetersiz duygulanım). Bununla birlikte, hastalar kendi duygu tonlarının aktarılan görüntüyle uyuşmadığını ve önceden var olan duygulanımı kendilerinin “ürettiklerini” görüyorlar. Bu, insanların aynı zamanda sıklıkla kendi dokunaklı konuşmalarına gülmelerini ve her şeyi bir komedi olarak görmelerini açıklar. Hastalığın başlangıcında, sıklıkla kaygı ve depresyon görürüz, çünkü hasta benlik ile ilişkiyi devam ettirebilmek için benliğin duygusal tonlu kısımlarının etkisini azaltarak hali hazırdaki duruma uyum sağlamaya çalışır. Daha önce uyanmış bir duygusal ton artık ortadan kaybolmayacak ve nesne benlik ile hiçbir ilişki kuramaz gibidir. Böylece hâkim olan duyum şudur: Dünya değişti, rahatsız edici derecede tuhaf; bir tiyatro oyunu gibi. Aynı zamanda bir farkında oluş kendini dayatır: “Kendime tamamen yabancıyım.” Düşünceler kişisizleştirilir ve benliğin derinliklerden geldikleri ve çoktan “ben”i “biz” ya da belki “onlar”a dönüştürmüş olduklarından hastaları etkilerler. Her süregelen duygu artık nesne bulamadığından acınası biçimde ifade edilir. Tıpkı bir konuşmacının kendi duygusuna uygun zihinsel görüntüler sunmazsa, abartılı görünmesi gibi. Kaygı, mevcut duygu devam ettiği ve ben ile ilişkiye duyulan ihtiyaç hastanın çözülen benliği tarafından izin verildiği sürece algılanır (yabancı güç). Hastalığın ilerlemesiyle, iyi bilinen kayıtsızlık ortaya çıkar. Hastalar artık hiçbir şeyi kişisel olarak almazlar; “Ben” bile deseler, ben demek anlamına gelmeyen ve benin arzularına uymayan nesnelere konuşuyorlardır. Böylece, çok çocuk isteyen bir kadın, gülerken, 22.000 oğlundan bahseder sanki bu onun gerçek arzusu olamazmış gibi. Fakat hastalar bazen gerçekten yeterli duygulara sahip olabilirler: bunu benlikle simgesel olmayan doğrudan ilişkinin onarımında görmüştüm. Kuruma yatan bazı vakalarda, sıklıkla hastalık o kadar ilerlemiştir ki, hastalar yetersiz uyuma daha da gerilerler. Analizin, bu durumu iyileştirebilmesi gelecek için bir soru işaretidir.

¹⁶ Jung’un Analitik Psikoloji yaklaşımında bilinçdışı ikiye ayrılır. Bireysel ve Kolektif Bilinçdışı olarak. Ruhsallığı da aynı şekilde tanımlamaktadır. Kolektif Bilinçdışında yer alan arketipler arasında Büyük Anne, Yaşam Ağacı, Su, Yaşlı Adam birkaç örnektir. (ç.n.)

¹⁷ [Filogenetik terim olan 'Artpsyche' kelimesini, kelimenin tam anlamıyla türler-ruhsal olan, Kolektif ruhsal olarak tercüme ettim; benzer şekilde, 'Ichpsyche' terimi, yani egopsyche, kişisel ruhsallık olarak çevrilir. - Çev.]

¹⁸ Bu metinde “Psişe” ifadesi olduğu gibi bırakılmıştır. Kastedilen bilinçli ve bilinçdışı tüm alanları içerecek şekilde ruhsallıktır. Metnin içinde bazen Jungien anlamda Bireysel ve Kolektif Psişe kavramları da geçer.(ç.n.)

Böylece haz ve hoşnutsuzluk duygularının hafiflemesiyle, psişik yaşam aynı ölçülerde olmasa da iptal olur. Farklılaşma ve kişisel arzuların gerçekleştirilme ihtiyacı kesinlikle gözden kaybolur. Benlikten farklılaşmış görüntüler özümсенir (ve çözülrler) ve tipik, arkaik, Kolektif imgelere dönüşürler. Bu tüm insanlarda olan duygulardan yoksun imgeler bize dürtülerimize eşlik eden içerikler hakkında bilgi verirler. Bireysel psişe yalnızca haz veren duyguları arzu eder fakat kolektif psişe bize neyi arzuladığımızı, neyin olumlu ya da olumsuz duygu tonunda olduğunu öğretir. Bu yüzden içimizde yaşayan kolektif arzuların bireysel arzulara denk olmadığını görürüz. Benlik hatta benliğin her parçası hâlihazırdaki formunu korumaya uğraşırken (atalet¹⁹), kolektif psişe yeni gelişen bireysel psişeyi özümsemek ister. Kolektif psişe hâlihazırdaki benliği reddeder ve bu inkâr içinde onu yeniden yaratır. Bocalayan benlik parçacığı, yeniyile kaplanmış daha zengin, yeni imgelerle bezenmiş olarak yeniden ortaya çıkar. Bunu en güzel sanatsal yapımlarda görüyoruz. Kuşkusuz ki, benliğin içe gerilemesi ile, kişi yine haz dolu bebeklik deneyimleri yaşar. Fakat neden bebeklik deneyimleri bizim için bu kadar haz vericidir? Neden “tanıdık olanı fark edince keyifleniriz?”²⁰ Nasıl olur da katı sansür, sürekli üzerimizdeki ebeveyn etkilerinin artık bilincinde olmayacak şekilde devam etmesini sağlayarak deneyimlerimizi değiştirmeyi inatla sürdürür? Neden hep aynı şeyi deneyimlemeyi ve yeniden üretmeyi tercih etmiyoruz?²¹ Var olanı sürdürmek arzumuzun yanında bir de dönüşüm arzusu vardır. Geçmiş zamanların malzemesinden türetilmiş bireysel imge içeriği, benzer bir malzeme ile karışır ve bireyin pahasına, tipik bir kolektif arzu olarak yeniden var olur. Yeni içerik dışarı bir sanat ürünü olarak yansıtılır. Kişi, bireysel benlik parçacığının kendini çözebileceği kendisine benzer (ebeveynler ya da atalar) bir şey arar, çünkü benzerler içinde çözüme sıklıkla yıkıcı olmayıp, fark edilmeden ilerler. Ve bu diğerine karışma, benlik parçacığı için neyin göstergesidir? Bu ölüm değil midir? İçerik yeni, belki de daha güzel bir biçimde yeniden ortaya çıkıyor; ama artık aynı benlik parçacığı değildir. Eskinin pahasına, ondan kaynaklanarak başka bir içerikte ortaya çıkmaktadır. Bir tohumdan yetişen bir ağaç kendi türüne benzer fakat diğer herhangi bir ağaçla aynı değildir. Yeni üründe eskinin bir devamlılığını mı yoksa eski içeriğin ortadan kaybolması mı gözlemleyeceğimiz öznel bir meseledir. Bütün benlik karmaşasının birbiri

¹⁹ İneria kelimesi için kullanılmıştır. (ç.n)

²⁰ Bkz. Freud: Der Witz und seine Beziehung zum Unbewußten. [Espriler ve Bilinçdışı ile İlişkisi, Londra, Std Edn., 8. - Çev.]

²¹ Sanatçı neden sevgili annesinin resmini ısrarla boyamıyor? Bunun yerine bir Rönesans figürü yaratıyor. "Sansür" anneyi sadece "yüceltilmiş" biçimde sevmemize izin verir.

içinde harmanlanmasıyla haz veya hoşnutsuzluk bu yeni ürünlerle bağlantılı olacaktır. Boşalma esnasında bireyin bir parçası da kayboluyor olduğundan açıkça cinsel ilişkiden kaygılandıklarını söyleyen nevrotiklerle ilgili örnekler vardır.

Bizi harekete geçiren her şey, önemsenmek ve anlaşılmak ister. Doğrudan veya bir sanat eseri şeklinde yakınımızdaki ile paylaştığımız her imge psişemizden kaynaklanan ilkel deneyimlerin farklılaşmasının bir ürünüdür. Bir örnek olarak, neşe veren güneşli bir bahar günü gibi bizden önce sayısız neslin tadına vardığı farklılaşmış bir deneyimi ele alalım. Bu deneyimi yeniden üretirken, ağaçları, çimleri, gökyüzünü bilinçli olarak mevcut bilinç içeriğine uygun olup olmadığına göre ayırmamız gerekir. Artık bir bahar günüyle değil, kendi özel, kişisel olarak renklendirilmiş bahar günümüz ile ilgilenmekteyizdir. Buna karşın bu farklılaşma ürünü başka bir bireyin psişesine ulaşırsa, o zaman bir yeniden-dönüşüm gerçekleşir. Öteki birey tarafından bilinçli işleme, onun kendi bahar izlenimlerini içerir. Bilinçli işlemenin yanında imge, şimdiki bireysel izlenimi harekete geçiren, bilinçdışı “derinlemesine çalışmaya” maruz kalır; mevcut kişisel izlenimi aşağıya “Annelere” götürür ve onu çözer. Bilinçdışında, belki bahar gününü, temel parçalarına - güneş, gökyüzü, bitkiler- ayrılmış ve yeniden düzenlenmiş ya da belki de daha doğru bir şekilde, halk psikolojisinde bilinen mitolojik şekillerin "kalıbına dökülmüş" olarak bulabiliriz. Aslında, bir imgenin tasviri olan her bir düşüncenin ifadesinde kelimelerin semboller olduğu genellemeler yaparız; bunlar evrensel olarak insana dair olanı, ya da örneğin kişisel olandan arındırılmış kişisel etrafında, evrensel olarak anlaşılabilir düşünceleri biçimlendirmeye hizmet ederler. Tamamen kişisel olan başkaları tarafından asla anlaşılabilir. Güçlü bir ben bilinci olan Nietzsche'nin çıkardığı sonuç bizi şaşırtmaz: Dil, kendisinin ve başkalarının kafasını karıştırmak için oradadır. Böylece benlik-imgelerimizin pahasına bir kolektif imge oluşturduğumuzu beyan ettiğimizde rahat hissederiz. Sanatçı da bireysel yerine “tipik” olanı yaratırken bu “yüceltilmiş ürününden” haz alır. Her imge, kendisine karışacağı ve dönüştürülebileceği dengi olan, benzer ancak özdeş olmayan bir malzeme arar. Bu benzer malzeme, diğer kişinin kendi benzer imge içeriğine dayanarak bizim imgelerimizden anlam yarattığı bir anlayışı üretir. Bu kavrayış içimizde başkalarına hiçbir şey ifade etmeyecek olan bir sempati duygusu uyandırır. Anlaşıldığında artık başka söze gerek kalmaz. Karşı cinsiyetten birisi söz konusu olduğu zaman, sempatik duygulanım tamamen teslim olmayı (tüm benliğiyle) isteyecek kadar artar. Benlik için, dürtünün kendini yeniden üretmenin (dönüşümünün) bu en tehlikeli aşaması sevilen içinde (aşk içinde) kaynaşmak kaynaklı coşkulu duygular ile birlikte gerçekleşerek ilerler.

Kişi, sevdiğinde ebeveynine benzerliği sevdiği için, aslında atalarının kaderini, özgül olarak da ebeveynlerin kaderini deneyimlemeyi istemesi anlaşılır bir durumdur²² (bkz. Jung, Bireyin Kaderinde Babasının Önemi)²³. Tesadüf ancak, psişede önceden belirlenmiş bir cinsel deneyim etkinleştirildiğinde veya psişede deneyimin olasılığı ısrar ettiği sürece rol oynar. İlk durumda, karmaşa tatmin olmuştur; ikinci durumda, gerginliği uyaran unsur kalır ve sürekli yeniden canlanan benzeş imge içeriklerini dindirmek için kendisini özgür bırakmak zorundadır. Ruhsal yaşam için, deneyimin etkinleşmesi, imge içeriğini beraberindeki gerginlikle birlikte kaldırdığından sadece olumsuz bir anlama sahiptir. Bir kişinin sevgi nesnesiyle arzulan birleşmesi olur, ve kelime fiile dönerse, gerginliğin rahatlamasıyla haz hissi vererek ilgili imge topluluğu gözden kaybolur. Bu anda kişi ruhsal olarak tamamen verimsizdir. Her zihinsel imge gerçeğe dönüşümü için yoğun şekilde beklerken maksimum ömrüne ulaşır; farkına varılınca derhâl yok edilir. Ancak güçlü bir karmaşanın gerçekleştirilmesiyle tüm psişik yaşam durmaz çünkü bir karmaşa, ilk deneyimden²⁴ farklılaştırılmış son derece küçük bir kısımdır. Bu temel deneyim her zaman dönüştürülmüş serbestleşmeler (abreactions) veya sanat eserine dönüşen yeni farklılaşmış ürünler üretiyor. Tüm yüceltilmiş ürünlerin içerikten bağımsız olarak gerçeğe uyarlanmış kendini yeniden üretme istekleri olduklarını vurgulamak çok önemlidir. Sadece şimdiye daha az uyarlanmış olduklarından ve de daha az farklılaşmış olduklarından, kısmen zıt olarak görünürler. Bunlar, “doğa”ya ya da Mesih’e olduğu gibi “daha yüksek” bir aşkın imgelerinden daha çok, daha sıradan biçimdedirler. Jung, güneşte kişinin kendi libidosuna, içinde yaşayan babaya saygıyla eğildiğini belirtir²⁵. Bu görüntüler etkinleşme yoluyla tahrip edilmediğinden, psişede ilk kaynağa (Ursprung)²⁶ geri dönüşe, özellikle de (muğlak kalan) ebeveynlerle iç içe geçip bir

²² Gerçekten de tecrübe ediyoruz ya da daha doğrusu sadece gözlemliyor ve atalarımızda zaten tanık olduğumuz deneyimlerimizi çağırıyoruz.

²³ [Long, C.E. (ed.), Analitik Psikoloji Üzerine Toplanmış Makaleler, çev. M.D. Eder, New York. 1916; Koli. Wks 4. - Çev.]

²⁴ Orijinal Almanca Metinde “Urerlebnis” kelimesi geçer. Jung bu kelimeyi kişisel ve toplumsal tarihten bağımsız, bilinçten bağımsız deneyim anlamında kullanır. Nedense bilinçdışı demez, “Urerlebnis” der. Burada da Spielrein, bu Jungien kelimeyi kullanmıştır.

²⁵ Jung, ‘Wandlungen und Symbole der Libido’. Libidonun Dönüşümü ve Sembolizmi Üzerine Bir Çalışma, Yıllık, III, Bölüm I. [Bkz. Not 2. - Çev.]

²⁶ Jung, Almanca bir ön ek olan “UR” ekinin olduğu pek çok kavram kullanırdı. Urerlebnis veya Ursprung gibi. Bu da o anlamda bir “ilk kaynak”.

olmaya yoğun özlem olarak kalırlar. Bu, nasıl olup da en yüksek olan dinin kolaylıkla en düşük olanla, yani cinsel faaliyet ile, sembolize edilebildiğini açıklamaktadır (örneğin, Pfister²⁷ tarafından analiz edilen Zinzendorf Kontunu²⁸, ya da benim tarafımdan analiz edilen Bayan M.'yi ele alalım)²⁹. Dışarıdaki sevgi nesnesinin tamamen inkâr edilmesi sonucu, kişi kendi libidosunun nesnesi haline gelir ve bu da yıkımla sonuçlanır.

Stekel³⁰ “Katkılar” da düşlerin anlamına dair şöyle diyor:

Düşler genel olarak inkârı bilmediği gibi, yaşamın reddini de bilmezler. Ölüm rüyalarında yaşam anlamına da gelebilir ve en yoğun yaşam hazları da kendilerini ölüm arzusu olarak ifade edebilir. Benzer psikolojik bakış açıları intihar için de geçerlidir. Ölüm şeklinin seçimi bile bazı erotik fantezilerden etkilenir. Bu düşünceler tekrar tekrar şairler tarafından dile getirilmiştir ve filozoflar da Eros ve Thanatos arasındaki bağlantıyı sıklıkla aydınlatmışlardır. Rüyalarda, yaşamda olduğu gibi, cinayet genellikle cinsel arzudur [Lustmord] ve son derece sadistçe renklendirilmiş bir cinsel eylemi sahneler.³¹

Buraya kadar Stekel ile aynı fikirdeydim. Ancak şöyle devam ediyor:

Tipik bir genç kız rüyasında, kız sokakta çıplaktır. Kocaman bir adam ona saldırıp karnına bir bıçak sokar. Bu durumda cinayet şiddetli bir bekâret bozmanın bir örneğidir. Geri dönüşü olmayan bir şekilde onur yok edilir. Kadının hayatı anlamına gelen bekâretin ölümüdür.

Ben bu rüyalardaki ölümü ahlaki bir ölüm olarak yorumlamamıza izin veren hiçbir gerekçe göremiyorum. Stekel'in kendisi de gerçek ölümü yoğun sadist bir cinsel eylem olarak görmüştü. İşin gerçeği cinsel ilişki sırasında kadının içine girilir; kızlar da, kadınlar da

²⁷ Oskar Pfister, Zürich Üniversitesindedir ve ilk İsviçreli psikanalistlerdendir. Bleuler ve Jung ile başta aynı gruba aitti; ama Freud'un görüşlerini benimsedi. Adına APA hâlâ ödül vermektedir.(ç.n.)

²⁸ [Pfister, O. Die Frömmigkeit des Grafen Ludwig von Zinzendorf; (Kontes Ludwig von Zinzendorf'un dindarlığı). Schriften zur angewandten Seelenkunde (Uygulamalı Ruh Bilimi üzerine Yazılar), 8, 1910. - Çev.]

²⁹ Bu örnekte Freud'un öğrencisi Oskar Pfister tarafından analiz edilen Protestanlıkta önemli bir yeri olan Zinzendorf Kontundan bahsedilmektedir. Freud'un Pfister'ın Zinzendorf kontu üzerine yazılmış çalışmasını ve orada yüceltme mekanizmasını ele alışını beğendiği bilinir. Freud'un Oskar Pfister'a mektubunda (20--1910 , 6 Mart ve 28 Mayıs) geçer. Spielrein, tüm bu tartışmaları, sunum ve projeleri yakından takip etmektedir.

³⁰ Wilhelm Stekel Freud'un önce hastası daha sonra öğrencisi olmuştur. Mastürbasyon üzerine çalışıyordu ve Freud ile ciddi tartışmalar yaşadı. Psikanaliz camiasından kovuldu. Yıllar sonra intihar etmiştir.(ç.n.)

³¹ [Stekel, W. "Beiträge zur Traumdeutung"(Rüya Yorumuna Katkılar). *Jahrbuch für psychoanalytische und psycho-pathologische Forschungen* (Psikanalitik ve Psiko-patoloji Araştırmaları Yıllığı), 1, 458, 1909. - Çev.]

rüyalarda kendilerini sadizme çalan bir cinsel eylemde kurban olarak görür. Bu nedenle, savaş zamanları, temeli cinsel yaşamın düzensizliğine dayanan nevroz salgınıyla güçlü bir şekilde ilişkilidir. Yıkıcı imgeler savaşa eşlik ederler. Bir kere harekete geçmiş bir imge başka bir imgeye dönüştüğü için, üreme dürtüsünün tahrip edici bileşenleri ile ilişkili imgeler savaşın ölümcül imgelerini uyandıracaktır. Normal insanlarda bu imgelerin varlığı geçici ve amaçsız olarak hissedilen bir hayatı altüst edebilir.

Yıkıcı imgeler ve varolma imgeleri baskın oldukları için, bunların hepsi nevrotiklerde daha zarar vericidirler; nevrotikler yalnızca yıkıcı düşlemleri tasvir etmeye uyarlanmış uygun sembollerin yolunu beklerler. Genç bireyler, özellikle de genç kadınlar rüyalarda tabutta yatma düşlemlerine sahiptir. Freud tabutta uzanmanın rahimde dinlenmenin bir sembolü olduğunu öğretir (tabut = rahim). Stekel, haklı olarak bir mezarın (*Grab*³²) bir tabutla aynı anlama geldiğini söyleyerek kuramı tamamlar. Böylece “kazmak” (*graben*), mutlaka “gömmek” (*begraben*) ile ilintilidir. Tıpkı “delmenin” (*bohren*) doğmakla (*geboren*) ilişkisinin olması gibi. Böylece mezar, cennete bağlanır; çünkü insan cennete mezardan (ölüm yoluyla) yükselir. Hastam Bayan M.’nin³³ muazzam bir sembolizmi vardı: Hristiyan inançlarına uygun olarak kendisi Mesih’in ölümü aracılığıyla yeni bir hayata başlamıştı. Eğer ölüm, cinsel birleşme olarak düşünülürse, hasta Mesih ile (sevilen) özdeşleşmesi ve ona dönüşmesini ima eden çok sayıda düşünüm sergilemişti. Mesih için, yerde secde halinde yatıyor ve çarpmıha gerildiğinde hastalığından iyileşebilecek olduğunu düşünüyordu. Nihayetinde Mesih gibi yaşam bağışlayan bir nevi türbeydi. Kendisine bir “aktarım” geliştirdiği Prof. Dr. Forel (= Dr. J.)³⁴, onun ölüm odasına (Bayan M.’nin odasına) Mesih olarak geliyordu: “canlı gömülüyor” ve bir üzüm asması olarak tekrar doğuyordu. Yeni yaşamı temsil eden bu üzüm bir anlamda bir çocuk idi. Hasta bazen kendisinin küçük bir Forel’e dönüştüğünü söylüyordu. Bu küçük Forel tarafından, çok sert muamele gördüğünü, öldüresiye dövüldüğünü söylüyordu. Başka bir zamanda, çocuk üreten organizması (organı) bir cam tabut veya ölü doğan çocuğunun kemiklerini kapsayan kırık bir porselen kâseydi. Bu küçük porselen parçaları, çocuğun kemikleri ve diğer dölleyici maddelerle ince bir şekilde öğütülmeliydi. Sonra bu karışım bir çocuk meydana getirecek şekilde pişirilmeliydi. Esasen yaşamın gerçekleşmesi için ölüm gereklidir ve Hristiyan inanışlarına uygun olarak ölümler hayata döndürüleceklerdir. Mitolojik imgelerde gömmek, döllemektir. Mitoloji çalışan biri, bu iddianın doğruluğunu bilir.

³² Metinde bulunan italikler yazara aittir. (ed.n.)

³³ Bkz. Yukarıda atıfta bulunduğum çalışma.

³⁴ Auguste Forel, İsviçreli tanınmış bir psikiyatr ve nöro-anotomi uzmanıdır. Zürih Üniversitesi ve Bürghölzli Ruh Hastalıkları kliniğinde çalışmıştır. (ç.n.)

“Yeni neslin yaratılması için” diyordu hastam, “tüm vücut hazırlanmalı; yeni nesil kafadan (Psişe) ve hayvandaki spermatik gelişimden doğar.” “Novozoon (= Meni) ölü bir maddedir.”

Bu son cümle ayrıca meniye ölü bir boşaltım olarak tanımlar. Binswanger³⁵ tarafından analiz edilen hasta Irma, cinsel birleşmeden ve bozuk yiyecekte iğreniyordu. Yemek yemek hastada cinsel birleşme ile eşdeğerdi ki bu ölü = meni iddiası ile benzerdir. Irma'nın aynı zamanda ayrıntılı bir tabut sembolizmi de vardı ancak normal bir bireyin aksine, bu imgeler onu sürekli dehşete düşürüyordu. Normal bir genç kadın için, gömülme imgesi, sevgilinin içinde yok olmayı hayal ettiğinde keyif verir. Genç bir kız Binswanger'e, “En büyük mutluluk, sevgilimin bedeninin içinde dinlenmek olurdu” demişti. Irma, zaman zaman “Ölüm güzel bir adam” diye hayal ederdi; ama bu düşünce sadece kısa bir süre içindi, sonra bunu yıkım imgeleri ve anlaşılabilir bir kaygı izliyordu.

Irma duyguyu şöyle tarif ediyordu:

Bir yabanilik hissi, içini döküp rahatlama, teslim olma ve aşırı güçlenme hissi.

Böyle duygularla ne yapacağını ve ne olacağını bilemezsin.

Biri zehirlenir (uzun bir biçimi olan yılan cinsel bir hayvana çok iyi uyar), biri Bayan M.'nin veya diğer hastaların sembolizminin gösterdiği gibi tehlikeli bir şekilde hastalanır. Birisi hamilelik esnasında, kötü huylu bir tümör gibi anne pahasına gelişen çocuk tarafından yok edilir. Kadın doktor meslektaşlarım, benzer sembolik oluşumlardan nasıl yararlanılacağına dair yeterince zengin malzeme sundular ve gösterdiler. Bir kadın rüyasında küçük erkek kardeşinin (olmak istediği kişilik) midesinde bir beyaz güvercin olduğunu (masumiyet sembolüdür) gördü. Başka bir meslektaş, Bayan M. gibi boynunda apse çıktığını gördü. Bir başkası rüyasında parmağında kanserojen bir oluşum görür; başka bir sefer de kendisine bir “aktarım “geliştirmiş olduğu üniversite hocası olarak kendini görür. Kanser rüyasında (sergi rüyası) kızıl hastalığı mı geliştirmiş olduğunu sorar. Bir rüyadaki her cinsel sembol, mitolojide olduğu gibi, yaşam ya da ölümü getiren tanrıyı gösterir. Hepsi için geçerli olan bir örnek, tanınan cinsel hayvanlardan biri olan at; hem güneş tanrısının hayatı getiren hayvanıdır hem de ölümlerin hayvanıdır, ölümün sembolüdür³⁶.

³⁵ Ludwig Binswanger, İsviçreli bir Psikiyatri Profesörü idi. Freud'a yakındı. Görüşlerinin Lacan ve Foucault tarafından beğenildiği bilinir. Herbert Rosenfeld tarafından görüşleri alıntılanır.(ç.n.)

³⁶ Bkz. Negelein: ‘Das Pferd im Seelenglauben und Totenkult’(“Ölümlerin Ruhuna ve Kültüne İnanan At) . [Zeitschrift des Vereins für Volkskunde (Folklor Araştırmaları Derneği Dergisi) (Berlin), XI (1901), 406-20; XII (1902), 14-25, 377-90. - Çev.]

Kendini tatminin çeşitli biçimlerine dair yıkım görüntüleri çok öğreticidir. Nietzsche'de³⁷ psişik oto-erotizm çok iyi incelenebilir zira hayatı boyunca libidosu kendine yönelmiştir. Nietzsche aşkı nasıl yorumlamış; ya da daha doğrusu, aşkı nasıl deneyimlemiştir? Yalnızlık şaire o kadar sert işkence etti ki kendisiyle özdeşleştirdiği Zerdüşt'ü, ideal bir arkadaşı yarattı. Bir aşk nesnesinin özlemi onu her ikisi de Zerdüşt imgesinde ikamet eden erkek ve kadın olmaya zorlamıştır.

O zaten gelir. O ışıldayan! O dünyaya gelen aşıktır! Tüm güneş aşkı masumdur ve arzunun gönüllü yaratıcısıdır! Şuraya bak! Denizin üzerinden ne kadar sabırsız geliyor! Aşkınım susuzluğunu ve sıcak nefesini hissetmiyor musun? Denizi ve derinliğini kendi olduğu yüksekliklere kadar emmek istiyor. Sonra denizin arzusu yukarı doğru binlerce memesi ile birlikte yükseliyor. Öpülmek ve güneşin susuzluğu tarafından emilmek istiyor. Hazzın kendisi olmak istiyor! Işık kadar yüksek ve ona giden yol olmak istiyor! Hatta ışığın kendisi olmak istiyor! Gerçekten, güneşi yaşamı ve tüm derin denizleri sevdiğim kadar severim. Ve şunu biliyorum: Derinliklerde olan her şey benim boyuma kadar yükselecek. Böyle buyurdu Zerdüşt.

Nietzsche için sevgi ve bilgi hem güneş hem de denizin derinliklerini kendi içine çekmekten ibarettir. Dolayısıyla Nietzsche için bilgi, sevgiye, yaratılışa duyulan arzudan başka bir şey değildir. Parlayan güneş, bir sevgili gibi denizi emmektedir. Vahşice hareketlerle dalgalanan deniz, yakıcı öpücükler isteyen aşka susamış kadın gibi binlerce memesi ile güneşe ulaşır. Meme emme fantezisi burada çocuk gibi olan güneşin denize doğru uzandığını andırır. Silberer'in de, ikinci hipnagogik³⁸ olgu örneğinde, Anneler ülkesini bir deniz olarak nasıl ele aldığını hatırlıyorum. Güneşin denizi emmesi gibi, bilge Zerdüşt de derinlikleri (derin denizi) kendi içine çeker. Bilgiye duyulan özlem, bu nedenle, şair için, derinliklerinde yaşayan anneye özlemden başka bir şey değildir. Eğer anne onun kendi

³⁷ İsviçre Basel Üniversitesi'nin en genç profesörlerinden Alman filozof Friedrich Nietzsche'nin "Böyle Buyurdu Zerdüşt" adlı ünlü eseri bu makalede anılmaktadır. Kitapta Zerdüşt isimli karakterin gözlemleri ve bu gözlemler üzerine ürettiği düşünceler yer alır. Karakterin ismi, İranlı bir peygamber olan, [Zerdüşt](#) Peygamber'in ismiyle aynıdır. Bu durum zaman zaman "Böyle buyurdu Zerdüşt" ün bir kutsal kitap olarak algılanmasına neden olmuştur. Nietzsche bu yanlış anlaşılmayı öngörmüş ve "Zerdüşt adı ne anlama geliyor, sormadılar bana, sormalıydılar: Çünkü o İranlının tarihteki yaptığı şey, benim Zerdüşt'ümün tam tersidir" der.

³⁸ Uyanıklıktan uykuya geçiş aşamasında ortaya çıkan çok canlı varsanılar. (ç.n.)

derinliklerini temsil ediyor ise, o zaman anne ile birleşme aynı zamanda kendisi ile oto erotik bir birleşme olarak yorumlanabilir. Başka bir paragrafta, Nietzsche bir yılanı bir tanrı maskesi altında saklayarak kendilerini aldatan, arzu olmadan kusursuz bilgiye sahip olan, “saf aşk” diye vaaz verenlerle alay eder. (Bkz. Jung: Tanrı - Bireysel Libido- Yılan).

“Kabul et, dünyayı yaratan, üreten, dönüştüren olarak sevmiyorsunuz” diye bağıyor. “Masumiyet nerede? Yaratma isteği nerede. Sadece kim kendinin ötesinde yaratmak isterse, en saf iradeye sahip olan odur. Güzellik nerede? Sadece bir imge olarak kalmayacak bir imge için tüm irademle birlikte yapmam gereken yer neresi, seveceğim ve yok olacağım yer neresi,” (daha önceki tartışmaya bakınız: eylem ile ruhsal bir imge yok edilir veya yıkım ile bir imge etkinleşir.) “Sevmek ve ölmek; sonsuzluktan beri hep beraberdir. Aşk için irade: bu aynı zamanda ölmek için iradedir!”

Anneyle aşk birliği aracılığıyla, Nietzsche kendini üreten, yaratan, ve dönüştüren anne haline gelir. Bu anne oluş şu paragrafta daha net bir şekilde ifade edilir:

“Siz yaratıcı olanlar! Siz Yüce Erkekler! Kim doğum yapmak zorundaysa hastadır; kim doğum yapmışsa temiz değildir. Kadınlara sorun: Kimse eğlenceli diye doğum yapmaz. Acı, tavukları ve şairleri gıdıklar. Siz yaratıcı olanlar, sizin içinizde kirlilik var! Bu anne olmanız gerektiği anlamına geliyor.”

Görünen o ki, Nietzsche hakkında çok fazla şeyi anladığımızı biliyoruz. Şu örnek otoerotik bir yalıtım içinde yaşayan demantia-praecox hastalarında sıklıkla karşılaşılan eşcinsel bileşenleri aydınlatılabilir³⁹. Nietzsche, içine doğru yutulabildiği annesi ile özdeşleşerek bu “kadına” dönüşmüştür. Bu da, Nietzsche'nin kendi otoerotik yalıtımı sonucunda şu anda bilinçli bir şekilde yaşamadığını düşündürür. O hâlâ içindeki edilgen dişi gibi davranan, annesinin memesini emen, cinsel olarak ayrılaşmamış çocuğa ait olan derinliklerde yaşar. Eğer Nietzsche dişiye, annesi de daha sonra annesinin yerini alan derinlikler de ona eril olarak davranır. Kısa zaman sonra derinliklerinden veya dipsiz cehennem düşüncesinden iç mücadele söylemi ortaya çıkacaktır. Annesi Nietzsche için

³⁹ Bkz. Otto Rank: ‘Ein Beitrage zur Narcissismus’. *Yearbook (Yıllık)*, III, Bölüm I. [Abstract in English, ‘A contribution to the study of narcissism’ (Narsissizmin çalışılmasına bir katkı), *Psychoanalytic Review*, 7, 100-3, 1920. - çev.]

kendisi ve kendisi de annesidir. Her sevgide kişi, iki kavramsal yönelimi birbirinden ayırt etmelidir: ilki biri nasıl sever, diğeri ise nasıl sevilir. İlk durumda, kişi kendinin öznesidir ve dışa yansıtılan nesneyi sever. İkincisinde, kişi sevgili haline dönüşür ve kendisini nesnesi olarak sever. Etkin bir biçimde kadınları fethetme rolü üstlenen erkeklerde öznenin imgesi ağır basar: erkeği baştan çıkararak kadınlar için, normalde gerileyici imgeler üstün gelir. İyi bilinen kadınsı bir cilve bununla bağlantılıdır: Kadın, onu "nasıl" memnun edeceğini de düşünür ve bu kadınlardaki temel eşcinsellik ve otoerotikliğe temas eder⁴⁰. Onun sevgilisi olmuş olarak kadın, erkeğin nesnesi olarak kendini veya "olmayı arzu ettiği kişilik" olan başka bir kızı sevebilir olduğundan, bir dereceye kadar eril hissetmelidir. Böylece kendini sevenin onu gördüğü gibi görebilir, yani her zaman güzel olarak. Bir keresinde, adres yazdığı bir dizi zarftan ötürü kızgın olan bir meslektaşım ile tanıştım; hiçbirinde ilk zarfta olan güzel el yazısını tekrar yazmayı başaramamıştı. El yazısını biliyordum. Onu memnun edecek el yazısının kendisi için ne anlama geldiğini sorduğumda aniden, sıcak ve anlayışlı oldu: sevgilisi ona bu şekilde yazardı. Bu örnekte, sevgili ile özdeşleşmeye duyulan ihtiyaç o kadar büyüktü ki, bu yüzden acı çekiyordu. Tristan ve Isolde'de⁴¹ aynı şeyi görüyoruz. Tristan: "Tristan, sen - artık Tristan değil -Isolde'sin." Isolde: "Isolde, sen — artık Isolde değil-sen artık Tristan'sın." Ebeveynlerin karşısında edilgen bir rol oynadığı için çocuk da otoerotiktir. Çocuk anne-baba sevgisi ile sarmalanmak için onların memnuniyetini nasıl harekete geçireceğini düşünmelidir. Nasıl sevildiğini hayal etmeli ve kendisini ebeveyn yerine yerleştirmelidir. Daha sonraki yıllarda kız annesini bir rakip ve 'olmayı arzu ettiği kişiliği' olarak görür; tıpkı erkek çocuk ve babasında olduğu gibi. Çocuk ebeveynleri tarafından kızdırıldığında, normal tepkisi intikam olur. Ancak çocuk bu riski almayabileceğinden öfkesini ya bir başkasına yada kendisine boşaltır. Örneğin kendi saçını çekerek, kendini kızdıran ebeveynlerin yerine koyar. Gogol'un Müfettiş'inde⁴², vatandaşları istismar eden utanmaz bir vali resmedilmiştir. Fakat sonunda kendisi, beklenen denetçi olarak düşündüğü genç bir adam tarafından aldatılır. Dolandırıcı herkesin okuyabileceği bir mektupta herkesle ve vali ile dalga geçer. Valinin kibri kendine karşı dönmüştür: "Şu yaşlı aptala bak" diye

⁴⁰ Sadece genç kızların tutkulu öpücükleri ve kucaklamalarını düşünmek gerekir. Kadınlar için bu alışılmadık bir dostluk işareti olmamasına rağmen, erkeklerde gerçekten çok garip olurdu.

⁴¹ [Richard Wagner](#) tarafından bestelenmiş ve [liberettosu](#) yazılmış üç perdelik bir Almanca [operadır](#). Wagner'in bu eseri filozof [Arthur Schopenhauer](#) düşünce ve kavramlarından çok etkilenmiştir. Dayandığı Kelt efsanesi 12ci yüzyıldan beri bilinir. İki sevgili zehirli iksirler aracılığı ile "ölüm" ve "aşk" içinde birbirlerine olan aşklarını itiraf ederler ve eserin sonunda her ikisi de ölür.(ç.n.)

⁴² Nilolay V. Gogol çok önemli bir Rus romancıdır. Rus edebiyatının kendine özgü karakterinin başlangıcı Müfettiş adlı eserinde olmuştur denebilir.(ç.n.)

ağlar. Bu durumda da başarısız saldırganlık, aşağılanmış kişiyi bir nesneye dönüştüren geriletici davranış örüntülerini harekete geçirmiştir. Cinsel dürtünün içerdiği yıkıcı bileşene karşılık gelecek biçimde, dürtüsel olarak bir erkek ne kadar çok uyarılmış olursa o kadar çok sadist arzulara sahip olur. Erkek sevilen nesneyi yok etmek ister; aşk nesnesi olarak hayal ettiği kadın, fethedilmek istemektedir. Tabii ki, her insan biseksüel olduğu için sınır çok keskin bir şekilde çizilemez. Ayrıca, kadında özne-imgeleri vardır; erkekte ise nesne-imgeleri. Bu nedenle kadın sadistse, erkek mazoşistdir. Sevilende nesne imgeleri birleşme yoluyla yoğunluk kazanır; sevgi kendine karşı yıkıcı eylemlere yol açar: kendini eleştirme, eziyet, hatta kişinin cinselliğinin tamamen sönmesi (hadım edilme) ile sonuçlanır. Bunlar kendini yıkımın değişik biçim ve dereceleridir.

Üreme eylemi başlı başına kendini yıkıma yol açar. Nietzsche'nin sözleri bunu anlatır:

“İnsan üstesinden gelinmesi gereken bir şeydir” diye öğretiyor Zerdüşt, “Üstün insanın ortaya çıkabilmesi için” “Ve eğer şimdi tüm merdivenler sizi başarısızlığa uğrattırsa, kendi kendinize nasıl kalkacağınızı bilmelisiniz: aksi halde nasıl yukarı tırmanırsınız?”

Bu cümlenin anlamı şudur: Kendinizi nasıl yenmeniz (yok etmeniz) gerektiğini anlamalısınız. Başka türlü daha yüksek olanı, çocuğu nasıl yaratabilirsiniz? Zerdüşt, “İstenmeden Gelen Mutluluk” bölümünde, hayıflanır:

“Çocuklarımın sevgisine zincirliyorum: Arzu bu tuzağı benim için hazırladı, çocuklarımın duacı olması arzusu ve kendimi onlar için kaybettim.”

Sonsuz yeniden doğuşun “cehennemi düşüncesi” olan Zerdüşt'ün çocuğu, onu doğmadan ölmekle tehdit ediyor fakat o onu yaşama davet eder:

“Heyecan içinde, uzanıyor, inliyor musun? Kalk! Kalk! İnleme - benimle konuş! Zerdüşt tanrısız olan, yaşamın savunucusu olan, ıstırapın ve Çember'in savunucusu! ...Bana selam ver! Geliyorsun. Seni duyuyorum! Cehennemim konuşuyor; en derinimi ışığa dönüştürdüm! Beni selamla! İşte! Elini ver! Ha! Yapma! Ha ha ! Tiksinme, tiksinme, tiksinme- vay başıma gelenler! ”

Zerdüşt, güneş gibi (en yüksek olan), denizin derinliklerini kendine çeker ve kendi içindeki derinlikleri ışığa çevirir (Benzerlik: güneş = aşk). Nietzsche'nin kendisinin annesi tarafından (derin deniz) yutulmuş olan ışık (yüksek) olduğunu biliyoruz. Annesiyle olan bu birleşme sayesinde Nietzsche gebe bir anne olmuştur. Ve şimdi burada derinliğini ışığına çevirir ve çocuğu olarak onu dünyaya getirir. Bu, mitolojideki çocuk çeşmelerini hatırlatıyor: bu çeşmelerde ölümler tekrar çocuklara dönüşürler ve yeniden doğarlardı⁴³. İzleyen paragrafta bunlardan çok sayıda örnek veren Wunsche⁴⁴, açıkça şöyle diyor: “Holda'nın krallığında, cennete doğru yükselen ölümlerin ruhları, önce bu su kaynaklarında yenileninceye kadar geri dönebilirlerdi.” Wunsche'ye göre su kaynakları ve havuzlar yeni doğuşun yerleridir; bitki ve hayvan yaşamının yeraltı dünyasından filizlendiği düşüncesine dayanır. Bu kuşkusuz doğrudur. Fakat bilinçdışı doğa sembolizmini insan doğumunun bir imgesi olarak kullanırsa, sembol olaya benzer bir şeyi de içermelidir. Çocuklar havuzlarda oluşurlar çünkü rahimde gerçekten de dış dünyaya gelmeden önce amniyonik sıvı havuzundadırlar. Jung, ‘Çocukların Ruhsal Yaşamına Dair Deneyimler’ adlı makalesinde⁴⁵: bebeklerin dünyaya nasıl geldiği problemiyle kafası meşgul küçük Anna'nın bitkiler dünyasında nasıl bu sorunun çözümünü aradığını gösteriyor. Gözlerin, ağzın ve saçın nasıl büyüdüğü ile ve nihayet küçük kardeşi Freddy'in⁴⁶ annesinde (Anne= dünya) nasıl büyüdüğü ile ilgileniyor. Babasına da soruyor: “Ama küçük Freddy annenin içine nasıl geldi? Birisi onu oraya dikmiş mi? Birisi onun içine küçük bir tohum mu ekmiş?” Küçük kızın bilinçdışı kafasının meşgul olduğu sırrı sembolize ediyor olabilecek bitki dünyasındaki benzer diğer olaylarla ilgileniyor. Üç yaşındayken Anna, çocukların cennette yaşayan ve dünyaya leylek tarafından getirilen küçük melekler olduğunu duymuştu. Bir gün büyükannesine sordu:

Anna: “Büyükanne, neden bu kadar kısılmış gözlerin var?”

Büyükanne: “Çünkü ben çok yaşlıyım.”

Anna: “Evet, ancak daha sonra tekrar genç olacak mısın?”

Büyükanne: “Hayır, bilirsin işte, daha da yaşlanacağım ve sonra öleceğim.”

Anna: “Sonra tekrar küçük bir bebek mi olacaksın?”

⁴³ Bkz. Otto Rank: ‘Lohengrinsage’(Lohengrin Destanı). *Schriften zur angewandten Seelenkunde*, edited by Freud. Freud tarafından düzenlenen Uygulamalı Ruh Bilimi’ndeki yazılar.

⁴⁴ *Ex oriente lux, Die Sagen vom Lebensbaum und Lebenswasser*(Hayat Ağacı ve Yaşam Suyu Efsaneleri), alternatif olarak *Mythen von A. Wunsche* (A. Wunsch'un Efsaneleri), Leipzig, 1905.

⁴⁵ [Long, C. E. (ed.), *Collected Papers on Analytical Psychology* (Analitik Psikoloji Üzerine Toplu Bildiriler), çev. A. A. Brill, New York, 1916. - Çev.]

⁴⁶ Metnin İsviçre Almancası orijinalinde bu isim Fritz olarak geçer.(ç.n.)

En ilginç olanı, küçük Anna'ya yaşlı büyükannesinin yeniden bir bebeğe dönüşebileceği fikri tamamen doğal görünüyor. Büyükanne ölüm ve meleklerden konuşmadan önce (Anna'nın dünyaya gelme olarak işittiği) Anna büyükanneye tekrar genç olup olmayacağını sormuştur. Bu nedenle büyükanenin bir melek olup olmayacağına şaşırılmamıştır, o zihninde yanıtı hemen yeniden eski hale dönüş anlamında tamamlamıştır. Kendilerini çocuğa dönüşmüş olarak görmek isteyen hasta insanlarla ilgili bilinen yeterince örnek vardır. Güzel bir örnek Riklin'in⁴⁷ Amida Tapınağı'ndaki rahibe'dir⁴⁸. Bayan M., Prof. Forell'e cinsel ilişki yoluyla bir çocuk olmuştur. Rank doğum sembolizminin tersine döndüğü düşlere dikkat çeker; bir çocuğu sudan çıkarmak yerine, örneğin biri onu suya koyar. Bu sembol özdeşleşme yolunda ortaya çıkıyor. Bir akşam bir meslektaşım doktor bana çocuk sahibi olmaya ne kadar hazır olduğunu söyledi. Ertesi gece, tek bir çıkışı olan bir binanın sonunda dar bir geçitte sürünmesi gerektiği bir rüya gördü (doğum kanalının rahimde son bulması gibi). Bana nasıl süründüğünü göstermesini istedim ve doğumda çocuğun ilk hareketlerini birinci veya ikinci pozisyonda taklit ettiğini hatırladı. Bundan öteye gidemeyeceğinden korkuyordu, geçiş yolu giderek daha da dar hale geliyordu, neredeyse ezilebilirdi. Hasta Bayan M. (demans praecox), kendini ruhları Mesih aracılığıyla kurtarılacak olan çocuklarla birlikte suya yerleştirilmiş olarak görüyordu. Dünyaya tekrar çocuk olarak geleceklerdi (yıkımın var olmaya yol açmasıyla). Nietzsche de onun için çocuk ikamesi olan düşüncesinin doğumunda benzer bir yıkım sembolizmini kullandı. Zerdüş't yaratma eyleminden tiksindir gibi şikâyet ediyordu, sanki yaratılış temiz olmayan bir şeydi. Hatırlayın ne diyordu: “Kim doğurmak zorundaysa - hastadır; kim doğum yapmışsa – temiz değildir”. Doğal olarak, çocuk yerine ikame eden düşünce, en değerli olanın yanında en korkunç olanı, arzuyu da içerecek şekilde oluşturulmalıdır. Böylece Zerdüş'tün özlemi çocuğun kaybı ile tatmin bulabilir. Düşünce, en yüksek olanın, üstün insanın, her zaman geri döneceğini, en düşük olanın da –en küçük insan- her zaman geri döneceğini ifade eder. Nietzsche sürekli olarak en yüksek yaşamın olumlanması ile ilgilendiği için, bu hayaliyle ilgili düşüncesi ona bu olumlanmanın eşzamanlı bir zıtlık olmadan hayata geçirilemeyeceğini söyler. En yüksek olan en düşük olanı da içerir. Bu korkunç bileşen aynı zamanda Zerdüş'tü aşırı güçlendirebilir: Yedi gün orada ölü gibi hareketsiz yatar. Orada kendi derinliklerini ve kendi

⁴⁷ Bürghölzli'de çalışmış bir psikiyatr. Beluler ve Jung' a yakındı Bir dönem Jung'un sekreterliğini yapmıştı. (ç.n.)

⁴⁸ Riklin: 'Wunscherfüllung und Symbolik im Märchen'(Peri Masallarında Arzu gerçekleşmesi ve Sembolizm. *Schriften zur angewandten Seelenkunde*. ['Wish-Fulfilment and Symbolism in Fairy Tales', çev. W. A. White, Nervous and Mental Diseases Monograph Series (Sinir ve Ruh Hastalıkları Monograf Serisi) 21, New York, 1915.- Çev.]

cinsel kişiliğini temsil eden korkunç bir hayvan ile⁴⁹ mücadele eder. Hayvanın kafasını ısırıp kopartır – dolayısı ile kendi cinselliğini de öldürür ve böyle yaparak kendini de öldürmüş olur. Böylece en derinlikteki o dipsiz düşüncesi, en yüksek yaşamsal güce ulaşır ve Nietzsche'yi diriltir.

Rus Prensi Oleg'in⁵⁰ efsanesi gerçekten dikkate değerdir. En sevdiği atı sayesinde hayatta kalacağı şeklinde bir kehanette bulunulur. Bu kehanetten kaçınmak için atını hizmetçilerine teslim eder ve onun özellikle iyi bakılmasını sağlar. Bir süre sonra atının öldüğünü öğrenir. Onun gömüldüğü yerde yas içinde durur ve aldatan kâhini lanetler. Ağlarken, atın kafatasından bir yılan çıkar ve kahramanı ölümcül bir şekilde ısırır. At Oleg'in cinselliğidir: At ölür ve onunla birlikte, yılan = kendine karşı yönelmiş olan cinsel arzu yüzünden, Oleg de ölür.

Bu efsanede yıkım Nietzsche'de olduğu gibi şu andaki yaratıma yol açmaz. Aksine, hikâye en çok sevilen, yaşam getiren cinsel hayvanın bir ölüm kaynağı olabileceğini gösterir. Tutkulu şairlerin eserlerinde ölümü nasıl sevdikleri hayli dikkat çekicidir. Örneğin, Shakespeare'den Romeo ve Juliet'i ele alalım. Buradaki motif birbirlerinden nefret eden ebeveynlerin çocukları arasında aşkın doğuşudur. Ruhsal anlamda nefret de tutkulu aşk da benzer eylemleri tetikler. Nefret, negatif sevginin etkinleşmesi olarak bilinçli zıtlıkla ilişkilidir. Nefret imgelerinin yıkımına karşı yoğun mücadelesinde yeni içerikleri etkinleştirdiğinden, nefret eden kişide bilinçdışı aşk imgeleri olağanüstü derecede güçlüdür. Alışlagelenlerle kontrol edilen libido alay etmek, üzme veya şu atasözüne ne benzerse öyle zayıf yıkıcı imgeleri tetikler. “Her kimi seversen onu kışkırtırsın.” Sadistin vahşi tutkusu kendini berbat sahnelerle doyurmaktan aşk cinayeti noktasına kadar varabilir. Olumlu Libido imgelerini baskılayan mekanizmaların etkisi azaldıkça, ortalama kaçınmadan vasat sempati ortaya çıkar. Nefretin önceki erişilemeyen imgelerini serbest bırakması, etkinleşmesi değil, alevli bir tutku ile sonuçlanır. Çok güçlü olan bu tutku, kendini koruma bariyerinin içinde kapsanabilmek için yok etmelidir.

Shakespeare bunu şöyle resmetti: Şiddetle seven âşıklar, sıradan bir aşk ilişkisi için gerekli olan libidoların küçük bir kısmının etkinleşmesiyle asla tatmin olamazlar. Sürekli

⁴⁹ [Bir yılan. - Çev.]

⁵⁰ Bir Rus-Ukrayna efsanevi karakteridir. Pushkin eserlerinde ondan bahseder. (ç.n.)

yıkıcı dürtüyü boşaltmaları için daha fazla güçlkle karşılaşmalıdırlar. Ancak hiçbir engel tutkularını tatmin edecek kadar büyük değildir; sadece bütünüyle imha olarak, kişiliğin ölümü ile huzur bulabilirler. Libidoların ebeveynlere çok güçlü bir şekilde saplanması dış dünyaya aktarımı imkânsız kılar: çünkü hiçbir nesne ebeveynleri tamamen andırmamaktadır⁵¹. Tatmin olmayan libido kendini yeniden ebeveynlere bağlayabilir bu da ya dış dünyada ensest düşlemleri ile ya da doğaya tapınma veya dini belirtiler gibi daha fazla yüceltilmiş semptomatik düşlemler ile sonuçlanmaktadır. Aynı zamanda, üreme dürtüsünde kapsanan tatmin olmamış yıkıcı dürtü daha somut ya da daha yüceltilmiş ölüm düşlemleri üreterek gerginlik kazanır. Ancak ensest arzusuyla bağlantılı ölüm imgesi şunu ifade etmez: “Ben günahı işleyemeyebileceğimden ölüyorum.” “Ben ölüyüm”, “Ebeveyne arzu edilen gerilemeyi sağladım ve orada ortadan kalkıyorum.” anlamına gelir.” Hafif farklılaşmış ensest sevgide, yoğun bir var olma arzusundan açıkça yoğun yıkıcı güçlü bir arzu gelişir. Ölüm imgelerinin kaynağını ensest düşüncelerde aramamalıyız, kişinin anne-babası ve kardeşlerinden çocukları olduğu düşler ve mitler var olma düşlemlerini kanıtlamışlardır. Freud, her rüya imgesinin aynı anda kendi zıddına işaret ettiğini göstermiştir; Freud aynı zamanda dilbilimin “ilk kelimelerin zıt anlamını” tanıdığını gösterdi. Çiftedeğerlilik kavramı ile Bleuler ve iki kutupluluk kavramıyla Stekel derler ki içimizde olumlu itkinin yanında negatif itki her zaman mevcuttur. Jung, fark edilmese de her iki itkinin aynı derecede güçlü olduğuna inanıyor; bir dürtüdeki hafif bir dengesizlik, bir arzu, bu dürtüyü tekil olarak sunmaya yeterlidir. Bu düşünce, bizim cinsel dürtünün içindeki ölüm dürtüsünü⁵² niye gözden kaçırdığımızı açıklamaya yardımcı olur. Normal şartlar altında, var olma imgeleri ağır basar. Fakat yıkım kastedilir çünkü var olma yıkımın sonucudur. Her şeye rağmen, sebebi her zaman aramak yerine nihai sonucu düşünmek çok daha kolaydır. Bununla birlikte, özellikle çocuklar ve duygusal insanlarda, yıkıcı imgelerin dengesizliğini ön plana almak doğru olmaz. Nevrozda yıkıcı bileşen hâkimdir ve her belirtide yaşama ve doğal kadere karşı direnci dile getirir.

Özet

Bilinçte ortaya çıkan her içerik, diğerinden, ruhsal olarak daha eski içeriklerden bir farklılaşmanın ürünüdür. Bu içerik, günümüze uyarlanmıştır ve benlikle ilişkisinin karakterinin kendisine verdiği özel bir rengi içerir. Dolayısıyla içimizde bir farklılaşma

⁵¹ Bkz. Imago Spitteler tarafından.

⁵² Burada açıkça “ölüm dürtüsünden” bahsetmektedir. (ç.n.)

eğilimi var. Eğer bizim özel içeriğimizi başkaları için erişilebilir yapmak istiyorsak, farklılaşmayı geri alırız: özgül kişisel içeriği giydürürüz ve onu geçerli bir kolektif tipin simgesel biçimiyle mühürlüyoruz. Burada, ayrılaşmaya karşı duran içimizdeki ikinci eğilimi takip ediyoruz; özümsemek (asimilasyon) veya çözülmek. Özümseme, “ben” olarak kabul edilen bir birimden “biz” olarak kabul edilen birimin oluşmasına neden olur. Kişisel bir deneyimin bir sanat eseri, bir rüya veya bir patolojik sembolizm biçiminde çözülmesi ve asimile edilmesi, bunu bir tür kolektif deneyimine dönüştürür ve “ben” den bir “biz” yapar⁵³. Haz veya arzu eksikliği, benlik ile ilişkinin kurulmasına ya da kaybına bağlıdır. Eğer kişisel deneyim zaten bir tür kolektif deneyime dönüşmüşse, ancak o zaman deneyim imgeye dönüştüğünde deneyimi algılayan bir izleyici gibi davranabiliriz. Demantia-praecox hastaları ve düş kuranlar böyle izleyicilerdir. İçimizdeki kendini koruma dürtüsü, farklılaşmaya karşılık gelir fakat bir ben parçacığının ya da tüm benlik kişiliğinin hareketsizliğini sürdürür. Türün devamını sağlama iç güdüsü, üreme dürtüsü, “İlk maddeden [Urstoffe]” farklılaşarak kendisini ruhsal olarak çözülme ve özümseme eğilimleri ile (ben ve bizin dönüşümleri) ifade eder. “Sevginin hükmettiği yerde, ben, o uğursuz despot ölür.” Âşık olduğunda Ben’in sevilende harmanlanması, sevilen kişide yeni bir ben varlığı, aslında en güçlü kendini teyittir. Eğer aşıkta başarısız olunursa, o zaman imge cinsel eylemin istisnai gücü altında bireyin ruhsal veya bedensel bireyin imgesi değişmesiyle, yıkım ya da ölüm imgesine dönüşür.

Kendini koruma güdüsü, tamamen olumlu bir içerikten kaynaklanan basit bir güdüdür; ve türlerin kendini koruma güdüsü hem olumlu hem olumsuz bir bileşenden oluşur ve yeniyi yaratmak için eskisini feshetmeyi gerektirir. Kendini koruma dürtüsü doğası gereği kararsızdır. Bu nedenle, olumlu bileşen negatif bileşenin uyarılmasını çağırır ve ona karşı durur. Kendini koruma dürtüsü kişiyi yabancı etkilere karşı korumak zorunda olduğu sürece “durağan” bir güdüdür. Türlerin korunması dürtüsü ise, bireyin yeni bir biçimde “dirilişi” için çabalayan “dinamik” bir dürtüdür. Eski koşulun yıkımı olmadan hiçbir dönüşüm gerçekleşemez.

III. Mitolojide Yaşam ve Ölüm

Rüyalar ve Dementia Praecox (Erken Bunama) hastaları ile uygulamadaki deneyimler ruhsal derinliklerimizin modern bilinçli düşünce sürecimize uymayan fikirleri

⁵³ Über den psychologische Inhalt eines Falles von Schizophrenie' (Bir Şizofreni olgusunun ruhsal içeriği hakkında). [Bakınız not 6 - çev.].

barındırdığını bize öğretir. Bu fikirler doğrudan anlaşılabilir. Ancak, bu tür imgeleri mitolojik ve diğer temsili yaratımlarına dayanan neticeler olarak atalarımızın bilincinde buluruz. Böylece, bilinçdışı düşünme tarzımız atalarımızın bilinçli düşünme tarzları ile eşleşir. Bu sebeple kalıtsal bir “uygun imgelerin oluşumuna yol açan bir düşünce şeklini” tartışmak yerine, kısaltmak adına (kalıtsal) “imgeler” terimini kullanacağım.

Doğu sembolizminde yaşamın doğuşu imgesinde dört elementi (toprak, su, ateş, hava) görüyoruz. Kendi amacıma uygun olarak, Wunsche ve Kohler'in toplamış oldukları tarihi malzemeleri kullanarak, yaşam ve ölümü dünya ve su sembolizmi içinde ele alacağım.

İncil'e göre, Cennet'te yetişen iki Ağaç (Bilgi ve Yaşam) olduğuna herkes aşındır. Daha eski kùltlerde, elbette, sadece ikili bir rol oynayan bir Hayat Ağacı⁵⁴ vardır: Ağaç veya meyveleri ölümlere veya ağır hastalara hayat verir; sağlıklı ve güçlü olana ise ölümü getirir. Eğer biri yasak meyveden yerse, yani cinsel davranışta bulunursa, kişi dirilişin yeni bir hayat getireceği bir ölüme mahkûm edilir. Günahlarının kurbanı olan Âdem ve Havva, Tanrı'nın Oğlu Mesih onlar için ölüme katlandığında ölümden kurtulacaklardır. Mesih, insanlığın günahlarını üstlenir; İnsanoğlunun acı çekmesi gerektiğinden o acı çeker ve ölümler için verilmiş kararla yeniden yaşama döner. Bu nedenle Mesih, insanlığın sembolüdür. Hayat Ağacı, insanlar için olduğu gibi, Mesih için de bir ölüm kaynağıdır. Wunsche, Hayat Ağacı'nın Mesih'in çarmıha gerildiği haç için kullanıldığını belirten bir malzemeyi aktarır. Ayrıca şöyle bir OrtaYüksek⁵⁵ Almanca bilmeden bahseder: “Asil bir ağaç olup büyük bir beceriyle bir bahçede yetişmiştir. Kökü cehennem dibine uzanır ve tepesi Tanrı'nın tahtına temas eder. (Bir Anglo-Saxon şiirinde, Cehennem bir solucan odası [Wurmsaal] olarak adlandırılır ve yılanlarla ve ejderhalarla doludur.) Geniş dalları tüm dünyayı kucağında tutar. Ağaç tam bir ihtişam içinde durur ve yaprakları muhteşemdir.” Bu, Bilgi Ağacı'nın (= Hayat Ağacı) bir tanımını ve ağacı bir haç şeklinde tasvir eder.

Âdem çok hastalandığında oğlu Şit'i (Seth) merhamet yağı için cennete gönderdi. Onun yerine, melek Şit'e üç dal ya da diğer efsanelere göre üç elma çekirdeği verdi. Bunları Âdem'in dilinin altına ekecekti. Âdem ölünce, bu dallardan ağaçlar gelişti; Ağaçlardan biri daha sonra hem insanlığı hem de Âdem'i kurtardı. (Pek çok durumda, sadece bir dal ekilir; dalların üçe katlanması ağacın yaratılışla ilişkisine işaret eder.) Âdem yaklaşan ölümünü

⁵⁴ Wunsche, ölümün Hayat Ağacından değil, Bilgi Ağacından kaynaklandığını belirtti. Ancak, birçok efsane Bilgi ve Yaşam Ağaçları arasında ayrım yapmaz. Başlangıçta sadece bir Hayat Ağacı vardı.

⁵⁵ ‘Middle High German’: 11. ve 15. Yüzyıllar arasında konuşulan Almanca. (ed.n.)

öğrendiğinde, hayatında ilk kez güldü⁵⁶. Ölümünden sonra Âdem Dünyaya bu döllenmenin sonucu olarak yeni bir varlık olarak geldi. Dal Âdem'in ağzına ekilmişti (Yukarıdaki Freudyen yer değiştirme). Riklin'in⁵⁷ gösterdiği gibi, dal, masallarda, fallik bir önem taşır ve en büyük gücün bir sembolüdür⁵⁸. Musa'nın ellerinde mucizevî bir şeydi. Dal, Musa'nın ustasının, Musa'nın gelecekteki eşinin babasının bahçesine nakledildi. Sadece daldan yetişen ağacı kontrol edebilen bir adam bir (ustanın) kızına eşlik edebilirdi. Bu aynı zamanda cinsel bir güç testi idi: Kızın babası için ağacı koruyan Musa, böylece kızın gözünde babanın yerini almıştı. Wunsche'ye göre, kralın asası, Hayat Ağacı'ndan gelir; dolayısıyla kralın gücü, temel olarak bir cinsel güç sembolüdür. Hayat hediye eden ağaç (daldan yetişen) çoğu efsanede su üzerinde bir köprü olarak işlev gösterir. Nietzsche'yi hatırlayın. Ona göre, insan, üstün insan için bir köprü görevi görecektir. “İnsan, üstesinden gelinmesi gereken bir şey” demişti, Nietzsche. Bu nedenle, yeni neslin dayandığı bir köprü görevi gören yaşlı ağacın da üstesinden gelinmesi gerekiyor. Ağaç cinsel bir sembol olduğundan, yaşam veren bir Fallus olduğundan, ağaca basarken kendimizi de aşarız. Ağaç uzun süredir hizmete sunulmuş olduğundan, Tanrı onun suya batmasını istedi. Bu durumda, su, kesilen dalın ekildiği Âdem gibi gerçek bir ilkel güçtür. Bu ekimden sonra yeni bir doğum ortaya çıkar. Herkes batan ağacı unuttu ve sonra Mesih'in çarmıha gerilişi yaklaşırken, ağacın düşmanlarından biri hatırladı.

'Ah! Bu ağaç olduğunu düşünüyor mu
Mesih'in haçı olacak kadar yeterince yük var mı?
Bir taş kadar ağır ve kuru!
Üzerinde öleceği kadar yaşlı bir yük!'
İlk insanın mezarından büyüdü,
İnsanoğluna hayat veren ağacı.
Ve kurtuluş, tıpkı ölüm gibi
Bir kez daha bu canlı ağaç tarafından dağıtılıyor olacak.'

⁵⁶ Bir efsaneye göre, Adem Tanrı'dan mesaj aldıktan sonra seslendi: “Mezarımın yanında filizlenen bir ağaç var. Yazık! Bu Ölüm Ağacını ektiğiniz anlamına gelir. Fakat Cennette cömertlik varsa, benim toprağımdan Yaşam Ağacı olarak filizlenmelidir.”

⁵⁷ Riklin: ‘Wunscherfüllung und Symbolik in Märchen’(Peri Masallarında arzu tatmini ve Sembolizm). *Schriften zur angewandten Seelenkunde* (Uygulamalı ruh bilimi üzerine yazılar). [Bkz. Dipnot 25-Çev.]

⁵⁸ Buradaki dal veya ağaç erkek cinsellik sembolü olarak görülüyor. Lohengrin Efsanesi'nde Otto Rank ağaçların kadınsı yolduğu yönünde çeşitli örnekler topladı. Bu, Stekel'in bir sembolün biseksüelliği hipotezine değiniyor.

Tanrı'nın Oğlu Mesih'in bunda oynadığı rol nedir? İnsanlığı nasıl kurtarıyor? Wunsche, kutsal su veya Cennet meyvesinin hasta bir baba veya annesi ölümünden kurtardığı Alman peri masallarından bahseder. Ben aşağıda suyu tartışacağım; ancak meyve, Hayat Ağacı'ndan gelir. Wunsche, bu masalları bahar efsaneleri olarak görür; Hayat Ağacı meyveleri, veya Yaşam Suyu doğayı yenileyen yaşam enerjisini göstermektedir. Ona göre, hasta baba ya da anne, doğanın kışa dayanan kuvvetini temsil eder. Kuzey ülkelerinin Saga'larında, güneş tanrısının dünyayı kırıncı ışıklardan kurtardığı birçok bahar efsanesi buluyoruz. *Nibelungenlied*'de⁵⁹ Siegfried ve Brünhilde güneş ve toprağı birbiriyle değiştirir.⁶⁰ Kendisini kış uykusunda bulduğumuz, Brünhilde (toprak), onun zırhını (buzdan kabuğunu) kılıcı ile delen, Siegfried'in muzaffer ışığı (güneş) tarafından kurtarılır. Bu şekilde Brünhilde döllenir. Bu süreç dünya- güneş hikâyelerinde olduğu gibi döllenme olarak adlandırılmaz; bunun yerine, kılıcın itiş gücü gerçek döllenme eylemini temsil eder ve bir öpücük onun erotik çağrışımını vurgular. Siegfried'in Brünhilde'de annesini döllemesi çok önemlidir. Gerçekten de Siegfried'in annesi Sieglinde'dir; bununla birlikte, kız kardeşi Brünhilde ise Sieglinde kimi severse onu, yani Siegmund'u sever. Kendini Sieglinde'nin rolünde hisseder. Bu bakımdan, Sieglinde, Brünhilde'nin “arzu” ya da cinsel kişiliğidir. Brünhilde, Siegfried'i kurtardığından, kendi arzusunu, kendi çocuğunu da kurtarır. Graf'in çalışması, Brünhilde'nin Siegfried'in annesi olarak yorumlanmasının doğruluğunu gösterir. Havva gibi, Brünhilde de babasının emirlerine karşı hareket eder ve Havva'nın Cennet'ten kovuluşu gibi, Brünhilde de Tanrının krallığından kovulur. Yasalara aykırı davranmak Brünhilde'yi, (onun günahlarını üstlenen 'arzu kişiliğini' savunmasıyla) onu baharın oğlu Siegfried tarafından uyandırılacak olan ölüme benzer bir uykuya sokar.⁶¹ Wagner'de ölümü arzu etmek, sıklıkla aşk için ölmektir. Benzer adımlar atan Brünhilde, yangında ölür (aşkın ateşi) ve ölürken şunu haykırır:

Ne iyi, ne altın
Ne ilahi ihtişam,
Ne ev, ne malikâne
Ne de buyurgan şatafat,
Ne kasvetli sözleşmeler,
Ne de taklit edici eylemleri
Sert emirlerin:

⁵⁹ Bir halk hikayesidir. Ölü Almanca da 12.'ci yüzyılda yazılmıştı.(ç.n.)

⁶⁰ Bkz. *The Nibelungenlied*, Max Burkhard, Brandis tarafından yayınlandı.

⁶¹ *Schriften zur angewandten Seelenkunde* (Uygulamalı ruh bilimi üzerine yazılar)

Biz hazdan keyif alalım
Ve acı - sadece aşk katlanır!
Grane, atım,
Seni selamlıyorum!
Dostum biliyorsun dostum,
Seni nereye yönlendireceğimi?
Işıldayan yangında
Senin kalbin yatıyor orda
Siegfried, benim kutsanmış Kahramanım.
Keyifle kişniyorsun
Arkadaşını takip etmek için mi?
Onu cezbediyorsun yoksa
Gülen bir alevle mi?
Göğsümü hisset
Nasıl yanıyor;
Parlak ateş
Kalbimi hızla attırıyor.
İçine sıkışmış
Ve beni çevreleyenin.
En güçlü aşkla
Ben onunla evliyim.
Selam Grane!
Arkadaşımıza selam
Siegfried, Siegfried!
Selamlıyorum ve (Tanrı) seni korusun!

Bu durumda, ölüm aşk için muzaffer bir şarkıdır! Brünhilde, eskiden olduğu gibi, Siegfried ile birleşir: Siegfried ateştir, güneşin akkorluğundan kurtarandır. Bu ilk yaratıcıda, Brünhilde çözülerek ateşin kendisi haline gelir. Wagner için ölüm, genellikle varolma içgüdüsünün yok edici bileşenlerinden başka bir şey değildir. Bunu *Uçan Hollandalı*'da⁶² açıkça görüyoruz. Hollandalı, ancak kendisine sadık bir kadın bulursa kurtarılabilir. Ve

⁶² Wagner'in 3 perdelik operasıdır. kıyamet gününe kadar ilahi güçler tarafından denizlerde yelkenli gemi kullanmaya mahkûm edilmiş olan bir Hollandalı gemi kaptanı hakkındadır. (ç.n.)

bu kadın Senta'dır; sadakat kapasitesinin yüksekliği, onu için ölerək, Hollandalı'nın sevgisinde tamamen ortadan kalkmayı kabul edişinde tasvir edilir. Aşkı, Freud tarafından bahsedilen "kurtarıcı prototipi" etrafında şekillenmiştir. Freud, kurtardığı kadından bir anne yapmak için erkeği adeta çağırın tipik bir sudan kurtarma düşleminde bahseder; "eğer bir kadın başka birini (bir çocuğu) kurtarırsa, Firavun'un kızının Musa'nın hikâyesinde yaptığı gibi (Rank), çocuğu doğuran anne olduğunu itiraf eder." Deniz tarafından (Anne) emilerek Nietzsche'nin nasıl Anne olduğunu gördük. Doğum rüyalarından da benzer bir süreci tanıyabiliriz. Tıpkı Senta'nın Anne olup Annede (denizde) çözülebilmesi gibi, Hollandalı da yaratıcıda yeniden biçimlenirse (ölüm) yaratıcı olabilir. Yeni doğan Senta ve Dutchman, kucaklaşarak sudan yükselirler⁶³.

Siegfried ve Brünhilde gibi Wagner kahramanlarının ortak bir özelliği, aşklarının kurtarıcı örüntüsüne uymasındır; kendilerini sevgileri için feda ederler ve ölürler. Kuzeyli Siegfried ve Doğulu İsa Mesih arasındaki benzerlik dikkat çekicidir. Mesih aynı zamanda insanlık için kendini feda eden bir kurtarıcı prototiptir. Siegfried güneş tanrısıdır ve sevgilisi - Toprak Anadır; Mesih de aynı zamanda bir güneş tanrısıdır. Mesih, Hayat Ağacının üzerinde ölür; ona çivilenmiştir ve sanki onun meyvesiymiş gibi orada durur. Meyvelerde olduğu gibi, yok olan Mesih Toprak Ana'ya bir tohum olarak yerleştirilir. Bu dölleme yeni hayatın oluşumuna, ölümlerin dirilişine yol açar. Mesih'in ölümü ve yeniden dirilişi ile Âdem'in suçu kefaretlendirilir. Şimdi Âdem'in ve Havva'nın cezası meselesine dönelim. Yasak meyveyi istiyorlardı, ancak meyvelere izin yalnızca ölüm cezası ile mümkündü. Bu nedenle, Tanrı, Âdem ve Havva'nın ölmesi gerektiğine karar verdiğinde, onlara yasak olan hazzı göstermişti. Bu diğer cezaya eşdeğerdir: Âdem, alın teriyle toprakla (Anne) çalışmaya mahkûm oldu; Havva ise acı ile çocukları dünyaya getirmeye. Gerçekte ceza nedir? Bu bireyin bir şekilde yaralanmasıdır; üreme dürtüsü, bireyin imha edilmesini gerektirdiğinden, ceza görüntülerinin cinsel bir renge bu kadar kolay bir şekilde bürünmesi tamamen doğaldır.

Tanrı'nın gazabını önlemek için kendisine bir fedakârlık yapılır; Ona yok edilmesi ile kişinin tekrar var olabildiğini sağlayacak bir başka yaratık verilir. Bireyin en önemli liyakati, bilinçdışında benzer bir işlevi yerine getiren daha az ağırlıklı bir sembolle değiştirilebilir; bilinçdışı için bir sembol gerçekliğin değerini taşır. En kıymetli fedakârlık, insanlığın günahlarını üstlenen ve ölümüyle insanları kurtarmış olan Mesih'inkidir. Bununla birlikte, Mesih insanlık için tekrar tekrar ölmek zorunda değildir: onu hatırlayarak onun

⁶³ Bkz. Rank: 'Lohengrinsage', *Schriften zur angewandten Seelenkunde* (Uygulamalı ruh bilimi üzerine yazılar). Freud tarafından düzenlendi.

yolunu hayata geçirmek yeterlidir. Kişi onun vücudunu ve kanını ekmek ve şarap biçiminde alarak Mesih ile özdeşleşir. Böylece kişi şöyle der: Ben şimdi Mesih'le birlikteyim, beni yeniden dirilişe getirecek gerekli fedakârca ölümü gerçekleştirdim. Kişi bu şekilde fedakârlıkla (bu örnekte, bedeni ve kanı yutulmuş olan Mesih) özdeşleşir. Burada Eysen tarafından yayınlanan ilginç bildirimleri alıntılacağım⁶⁴. Gross-Gmain'deki Meryem Kilisesinin adak tabletlerinde, fedakarlıklar, talepler ve aşk adakları için teşvik eden birçok talihsizliğin tanımı bulunmaktadır. İçlerinden biri şöyle der:

“Bir çocuk banyoda boğuldu ve anne, kalbi çarparak bunu öğrendiğinde, burada canlı bir adak teklifinde bulundu ve çocuk hayata döndü.” Veya “Bir zamanlar küçük başı şişmiş ve ciddi bir çatlak oluşmuş bir çocuk⁶⁵ burada bir adakla yeniden sağlıklı oldu.”

Suç kurban edilen hayvana aktarılır; yeniden var olma ise talihsiz kişiye. Böylece bir sonraki örnekte: “Ölü bir anneden doğan bir çocuk vaftiz edildi; baba hemen onun için canlı bir kurban sundu.” ”Burada yine yaşayan kurban çocuğun yerini alıyor. Babası için ölen çocuk İsa Mesih, *bütünü açıklayan bir* (pars pro toto) meseledir; oysaki baba yaratım esnasında tek düşünceye sahiptir: daima çocukta ölen babadır ve çocukta yenilenen de babadır. Hareketsiz semboller sonunda canlı hayvan kurbanlarının yerini aldı. Aynı makalede Eysen, tahılla doldurulmuş ve baş ağrısı ilacı olarak kullanılan insan kafalarına benzeyen vazoları tarif eder. “Küçük kafalar” olarak adlandırılan kavanozlar sunaktan alınır ve üzerine el koyulmuş gibi kutsanan acı içindikilerin başlarına yerleştirilir. Sevgileriyle ölümü seçen azizlerin modellenen kafalarını, Mesih gibi ölen bir kurban olarak onları incelersek, 'küçük kafaların' önemi daha da belirginleşir. St John'dan sonra modellenmiş kurban başları Reichenhall (Eysen) müzesinde görülebilir. Bir anlamda tohumla dolmuş meyvelerdir ve tohum içeren bir meyve olarak Mesih imgesine paraleldirler. Bu nedenle, kendi dölleyici güçleriyle iyileştirmeleri gerekir ve bu şu durumda gerçekten söz konusu olur: J. Arnold, baş ağrısını önlemek ve evlilik adakları için olarak yorumladığı tahta kafaların keşfedildiğini bildirdi. İki kötülüğün, baş ağrısının ve bekâr olmanın birleşiminin, baş ağrısının ve de kafanın bir tohum kabı olarak seçilmesinin Freudyen “yukarı yer değiştirme” olarak

⁶⁴ *Zeitschrift des Vereins für Volkskunde* (Folklor Derneği Dergisi), 1901. Salzburg Flachgau'daki bazı adak sunumları hakkında.

⁶⁵ [Hidrocefali? - Çev.]

anlaşıldığını göstermektedir. Başka bölgelerde, kısırlığa karşı bir çare olarak, üç çeşit tahılı içeren kil başlar kullanılırdı - 3 rakamı üremenin sembolüdür!

Diğer kurban edilen semboller kafadan ziyade iç organlar şeklindedir. Bu iç organ biçimleri, büyük ölçüde genişlemiş hastalıklı organları temsil ediyordu: Tanrısal olandan burada yaşam için talep edilen yıkım, daha az değerli bir Ötekine yönlendirilir. Bu kısa bir çocuk tekerlemesi ile güzel bir şekilde gösterilmiştir. Ağlayan çocuğun yaralı parmağını tutar ve fısıldarsın: Acı kedi ya da köpeğe ya da tavşana vs. verilsin ve XX zaman sonra ağrı yok olacak. Ardından, nazardan korkarak yan tarafa üç kez tükürürsünüz. 3 rakamı yaratılışın bir simgesidir ve tükürme şeytanları kovan kutsal suyu serpmenin eşdeğeridir. Saygı dolu pişmanlıklar ve selamlar yapılacak fedakârlığın karakterini değiştirir. O yüce varlığın önünde dizleriniz üzerine çöker veya secde edersiniz: “Gördün mü, hayatım senin ellerinde, sen canımı almadan (ölüm imgesi) senin önünde uzanıyorum. Şimdi bana hayat ver (yeniden doğuş)”. “Şit, babası Âdem için merhamet yağını almak için Cennet'e geldiğinde, kafasına toprak serpmiştir. Tanrı, ona şöyle dedi: “Sen (tozdan) topraktan geldin ve toprağa geri döneceksin.” Kafasına toprak serperek Şit, zaten toprak haline geldiğini gösterdi (kafasında toprak olduğundan, toprağa gömülmüş gibiydi). Böylece, kaynağa (toprak) dönüşten, yeni bir yaşam kaynaklanmaktadır.

Şimdi, K Kohler'ın tüm çalışmasında var olan, insanın topraktan gelişi hakkındaki ilginç sembolizmini ele alacağım.⁶⁶ Hahamlara dayalı edebiyat, yeryüzünün göbeğine bağlı, yeryüzünden beslenen tarla adamları ve orman adamlarını anlatır. Maimonides'in⁶⁷ Mishna'nın yorumunda anlattığı gibi, bu insan benzeri yaratıklar aynı zamanda insan sesine sahiptiler. Arapçada onlara 'küçük adamlar' ya da 'pigmeler' denirdi. “Salomon Buber'e⁶⁸ göre, bu muhteşem yaratık, insan benzeri kafası çekildiğinde topraktan gün ışığına çıkan insan

⁶⁶ Ein Vortrag zur vergleichenden Sagenkunde(Karşılaştırmalı mitoloji üzerine bir konferans), Cincinnati'den K. Kohler tarafından. Seltsame Vorstellungen und Gebräuche in der biblischen und rabbinischen Literatur (İncil ve Haham edebiyatında garip fikirler ve adetler). *Archiv. f. Religionwissenschaft* (Dini Çalışmalar Arşivi, XIII. Cilt., 1. Kitap.

⁶⁷ İbn Meymün Sefaradi Yahudisi filozof, baş-haham, Talmud bilgini ve çoğaltıcısı. Orta Çağ'ın tartışmasız en önemli Yahudi düşünürüdür. hekim hastalığı iyileştirmez, hastayı iyileştirir, der. Mishna Haham edebiyatının en önemli eserlerindedir. (ç.n.)

⁶⁸ Yahudi Galicyaca bursiyeri ve İbranice eserlerin editörüyüdü. Özellikle Midrash ve diğer ortaçağ Yahudi el yazmalarının baskıları ve bu metinleri çevreleyen öncü araştırmalar için hatırlanıyor.(ç.n.)

formunda bir bitkidir.” Sims’lerden Simeon⁶⁹, yaratığın kökünden gelişen uzun bir kordon aracılığı ile dünyaya bağlanan ve bir kabaktan büyüyen Jada’ya benzediğini söyledi. Bu kordonun sınırlarına giren herkes derhal parçalara bölünürdü. Kordonu keserek, biri yüksek sesle çığlık atıp ölen yaratığı öldürebilirdi. Bu küçük bitki adamlarının, çocuğun göbek kordonu yoluyla rahme bağlantısı gibi asli toprak kaynağına bağlandıkları açıktır. Cebirdeki gibi, asal olan değişmez: Bilinçdışında, bir miktarı α veya β ile belirtmemiz, veya bitkilerle insanların nasıl dünyaya geldikleri ile ilgili sembolizm önemsizdir. Solunum sırasındaki kan basıncındaki dalgaları “Traube-Hering ”fenomeni olarak belirlersek, her iki bilim insanının keşfe eşit katılımına dikkat çekeriz. Bilinçdışı bitki ve hayvan adamlar ve diğer karmaşık imgelerle benzer bir şey yapar (bakınız Freud, *Düşlerin Yorumu*). Bitki doğumda bir çocuk gibi çığlık atar. Bu çığlık bir ölüm cezasıdır. Çocuk anne içinde kaldığı sürece bağımsız bir yaşamı yoktur; bu duruma genellikle mitolojide "askıya alınmış canlandırma" veya "gerçek olmayan varoluş" denir. Örneğin, Persephone'nin⁷⁰ birinin yalnızca yaşamın bir yansımasına ya da önsezisine sahip olduğu krallığında, her şey cansızdır, bir gölgedir. ‘Anneler’de aydınlık ya da karanlık yoktur, yukarı ya da aşağı yoktur, zıtlıklar yoktur; asıl özden farklılaşma, Büyük Anne, henüz gerçekleşmemiştir. Farklılaşma ile birisi, ilk kez yaşam ve ölümle kutsanır (farklılaştığı şeye dönüşmek). Ölümün kaynağı yaşamın kendisindedir ya da tam tersidir. Çocuğun doğumu ve gelişimi annenin pahasına gerçekleşir; o sık sık doğum yüzünden tehlikeye atılır. Anne tükenir. Fakat tamamen yok edilmediği için ölüm bileşeni bir ikame, bir kurban gerektirir. Bitki, dışarı çıkarılır (doğurtulur) kurban edilmiş bir hayvanın kanını veya idrar serpiştirirken bu olur. Bunların her ikisi de ölüm ürünüdür (idrar, dışkı). Yahudilerin antik çağında, Baarah adında ateşli parlaklığa sahip bir bitki vardı: kökü şeytanları ve ölümlerin ruhlarını kovma gücüne sahipti. Kökünü kesmek anında ölüm getirirdi ve sadece geceleri idrar ya da adet kanı serpilmiş bir köpek tarafından bu başarılabılırdi. İdrar ve adet kanının eşitliği, bu her iki sözde cinsel ürünün⁷¹ iyileştirici ve dölleyici güce sahip olduğunu gösterir.

Pers kökenli benzer bitki olan Haoma, Kohler'e göre, ilahi büyü gücü için tanrı olarak tapılan bir bitki ya da ağaç insandı. (Sıkça tarif edilen yaşamsal bitkileri yerine bir tür Hayat Ağacı.) Haoma geceleri bir havanın içinde öğütülürken, kesilen bir kurt kanı üzerine dökülürken Hades ve Karanlığı çağırırdı. Haoma şeytanları öldürmeye yarardı ve iksiri ölümsüzlüğü ve doğurganlığı verirdi. Hayat Ağacı'nın meyvesi olan İsa, yeniden dirilmek ve

⁶⁹ agy.

⁷⁰ Yunan mitolojisinde Zeus ve Demeter’in kızıdır. (ç.n.)

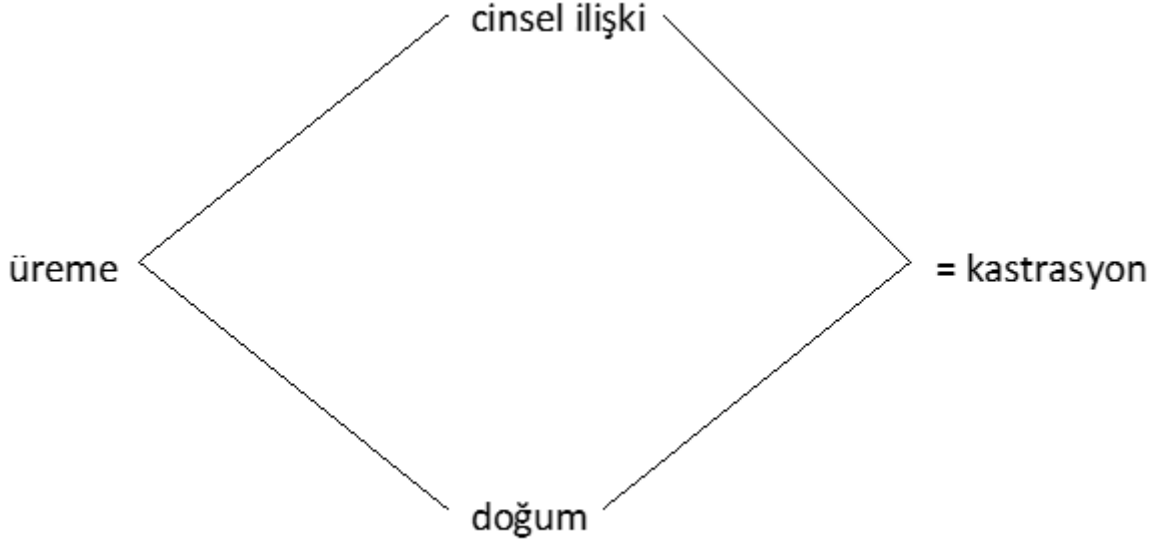
⁷¹ Görünüşe göre aynı organdan geliyorlar.

kendisiyle özdeşleşenlere hayat vermek için ölmek zorunda kalmıştı. İsa'nın güçlü bir tohum haline gelişi gibi ilahi bitki olan Haoma, ağaç-adam, güç veren bir içecek olabilmek için imha edilmek zorundaydı. Akkaba Arapları bu bitkiyi tehlikeli olarak görürler.⁷² Arap inanışlarına göre, her yıl hasat zamanında bir işçi ölmelidir. Toprağın ölüm getirici özelliğini 'toprak insanlarına' bağlarlardı. Bu nedenle, toprağı işleyenler ona barış getirsin diye kan serperlerdi. Bir zamanlar Toprak küçük adamları göbek kordonu ile besleyerek anne rolünü oynardı; nihayetinde, çocuğun çıkarılması bir doğum anlamına gelir. Öte yandan, toprak çoğunlukla eril olarak düşünülen ağaç gibi meyveler (çocuklar) doğurur. Çocuğun ve cinsel organların⁷³ ağaç sembolizmi içinde nasıl saklandıklarını açıkladım; bu nedenle, doğum eylemi aynı zamanda birleşmeyi (coitus) temsil edebilir.

Sünnetin bir hadım etme sembolü olduğuna dair bilgi için Profesör Freud'a teşekkür ederim. Bazı Avustralya yerlileri sünnet ayinleri düzenlerken, komşu kabileler iki kesinin yapıldığı bir açılış töreni düzenliyor. Bunlar gerçekte kişiyi yok etmeden sembolik olarak kişinin cinselliğinin öldürüldüğü kendi kendini hadım ettiği kurban etme törenleridir. Yıkım olmadan, var olmak mümkün değildir! Bir kadın bana diş çekimi için anestezi esnasında kendi doğumunu hayal ettiğini söyledi. Bir dişin çekilmesinin rüyalarda doğumun sembolü olarak görülmesi bizi şaşırtmaz. Burada, doğurma = diş çekimi = hadım edilme. Üreme hadım etmek olarak yorumlanır. Tausk, bir hastanın birleşmeyi (koitusu) doğrudan hadım edilme olarak yorumladığı bir vaka hakkında bana bilgi aktarmıştı: penis vajina tarafından kesilebilirdi. Kendi kendini tatmin etme (rüyalarda) bir dişin çekilmesi = hadım etmek olarak temsil edilir. Bu nedenle, şöyle bir eşitlik çizilebilir:

⁷² Curtis: Ursemit. 'Religion im Volksleben des heutige Orients'(Günümüz Şark'ında popüler yaşamda din. Alıntı: Kohler, age Cit.

⁷³ Stekel'in iddialarına karşılık geliyor. İnsanlar, emin olun ki, erkeğin bir çocuğu kadının içine koymasının bir sonucu olarak cinsel ilişki sonrasındaki gebe kalma sürecini açıklamaya çalışmışlardır.

Kendini yok ediş, adağı yok etmek ile değiştirilebilir. Hristiyan bakış açısına göre, Mesih kendini feda ederek mecazi olarak onunla acı çeken insanlığın yerine öldü. Bu mecazi kendi kendini yok etme yoluyla inananlar, Mesih'in kendi kendini yok etme ile başardığı aynı hedefe, dirilişe ulaşırlar. Hristiyan bakış açısına göre, kendi kendini yok etme, Toprak Ana'ya yeniden gömülme görüntüsü oluşturur. Diriliş yeniden doğuştur.

Pliny⁷⁴, bir Yunan geleneğinden bahsetmişti: “sembolik bir yeniden doğuşa kadar ölü bir beden kirli kalır” (Kohler). Liebrecht'in gösterdiği gibi, yeniden doğuş eylemi, Pudenda'ya benzeyen çatıdaki dairesel bir açıklıktan meydana gelir. Hindistan'da yeniden doğuş aracı altın bir inektir: Yeniden doğacak olan kişi ineğe yerleştirilir ve doğum yerinden çıkartılır. Kudüs'te veya Mekke'de, Anne tarafından yeniden doğurulacak olanı içe yerleştirmek yerine, bir koyun veya keçi kurban edilir. Bu, kurban etmenin rahim içine yerleştirilmeye benzeş olduğunu göstermektedir. Kurban ritüeli, Kohler tarafından tarif edilen şekilde ilerler: “Kişi evin kapısından girmeden önce, bacaklarını birbirinden ayırarak durur, böylece kurban bacakların arasında uzanır. Sonra kurban sol tarafına yerleştirilir; Müslüman, başını güneye ya da Mekke'ye çevirir: Hristiyan - doğuya ya da Kudüs'e doğru. Eşiğin önüne veya üstüne hayvanın boğazı kesilir. Eğer o Hristiyan ise, altına bir miktar kanla bir haç çizilir. Bir adımda kurbanın üzerinden geçilir ve kan eve girer; kilisede giyilecek kıyafetler kutsama için rahibe taşınır.” Görevi tamamlayanın ayırık bacakları arasındaki kurbanın duruşu

⁷⁴ Romalı bir felsefeci ve tarihçi (ç.n.)

doğumda çocuk pozisyonudur ve alınna çizilen kanlı haç Mesih'in ölümüne atıfta bulunur. İsa gibi, özne ölür ve yeniden doğar.

Bu bölüm var olmanın, yıkımın yolundan geldiğini göstermektedir; büyük yaratıcı (yaşam veren tanrı), anne rahmine tekrar yerleştirilen bir çocuğa dönüşür. Ölüm korkunçtur; bununla beraber, cinsel dürtünün hizmetindeki yıkıcı bir bileşeni içeren ölüm, bir var oluşa yol açtığı için bir nimettir. Sonsuz yaşam, insanlara yaşam çeşmesinin efsanesinde gördüğümüz gibi hiçbir nimeti getirmez. Böyle bir çeşmeyi İskender'in destanından (Friedländer'e göre) bir paragrafta aktaracağım: İskender'in aşçısı herkesin aradığı çeşmeyi yanlışlıkla bulur. Tuzlu bir balığı suyla yıkamak ister. Balık hemen canlanır ve aşçıdan uzaklaşır. Aşçı da, aynı suda yıkanarak ölümsüzlüğü kazanır; ama ölümsüzlük ona iyi gelmez. Aşçının mucizeden bahsettiği kral, daha önce bu yer kendine söylenmemiş olduğu için intikam almak ister. Kral artık öldürülemez olan aşçıyı bir göle attırır. Aşçı (diğer efsanelere göre) insanların adak getirdikleri tehlikeli bir göl iblisi haline gelir. Aslında, aşçı suya konmakla, asıl elemente (rahme) geri konmakla cezalandırılmıştır.⁷⁵ Yaşam enerjisi yok edilmemiş ama tehlikeli derecede yıkıcı olmuştur. Aşçı hikâyesine benzerliği Mandrake bitkisinde veya henüz doğmamış tehlikeli küçük toprak insanlarında görebiliriz. Kişi tehlikeli bitkinin ölümü ile hayırlı bir nimet elde edebilir (ölmek = doğum). Uçan Hollandalı da, öfkeyle intikam alan aşçıya benziyor. Friedländer da benzerliği fark etmiştir. Graf'a göre,⁷⁶ Hollandalı'nın sürekli bir yerden bir yere yelken açması onun zihinsel durumunu ifade eder: boşu boşuna, bir nesnenin özlemini çeker. Aşçı ölmüş olmayı özler ve Uçan Hollandalı ise bize arzu edilen ölümün yeni bir varoluşa yol açtığı için erotik olduğunu gösteriyor: Senta ve Hollandalı kendilerini kucaklayan dalgalardan dirilirlir.

'Eski bir geleneğe göre, Âdem cenneti terk ederken yanında esasını taşııyordu (= Wunsche'ye göre Hayat Ağacı). O cennetten ayrılırken gelecekteki torunları için üzerinde bir dünya haçı olan ($\oplus+0$) haritalı bir yüzük taşıyordu. Bunun sayesinde Mısır'a geldi ve tüm

⁷⁵ Bkz. Rank: 'Der Mythos von der Geburt des Helden . [The Myth of the Birth of the Hero, (Kahramanın Doğuşu Efsanesi) çev. F. Robbins and S. E. Jelliffe. *Schriften zur angewandten Seelenkunde* (Nervous and Mental Disease Monograph Series)(Uygulamalı Ruh bilimi üzerine yazılar) 18, New York, 1914. -Çev.]

⁷⁶ [Graf, M. Richard Wagner *Uçan Hollandalı*. *Schriften zur angewandten Seelenkunde*, 9, 1911. - Çev.]

bilgilerin sırrına ermiş olarak kabul edildi.⁷⁷ Yüzük de, Hayat Ağacı gibi, Ağaç gibi yaratılışın bir sembolüdür. Wunsche, Goethe' de "Tilki Reynard " (Gesang 10, V, 7ff) kısmına dikkat çeker, burada tilki, krala üç İbranice kelime oyulmuş altın yüzüğü vermek ister Şu anlama gelir: Şit masum bir şekilde merhamet yağı elde etmek için gittiğinde cennetten üç kazanmış ismi aşağıya getirdi. Bildiğimiz gibi, Cennet'ten Şit, Hayat Ağacı'nın geliştiği üç elma tohumunu ya da üç dalı getirmiştir; yüzük üzerine kazanmış olan üç kelime, yaşam veren gücü temsil eder. Böylece, *Nibelungenlied*'deki yüzüğün anlamı, bir üreme sembolüne ve çöküşe neden olan yaşam enerjisi ile yeniden var olmaya yaklaşır.

Dünya ancak hayat ilk kaynağına döndüğünde kurtarılabilir. Yüzüğün orijinal çevresine iade edilmesi (yaşamın) sembolik olarak bu geri dönüşünü temsil eder.

İlk bölümde öne sürülen görüşlerin uygunluğunu göstermek için, bu ikinci bölümde kendimi mitolojiden oldukça heterojen örneklerin birkaç gösterimiyle sınırlandırdım. Bireysel psikolojik veya mitolojik formlarda cinselliğin yıkıcı bileşenini kanıtlamak, çok daha kapsamlı bir derinlemesine araştırmayı gerektiriyor. Bununla birlikte, örneklerimin, biyolojik gerçeklere dayanarak, üreme dürtüsünün ruhsal olarak iki zıt bileşenden, yıkıcı bir dürtünün yanı sıra bir var olma dürtüsünden oluştuğunu gösterdiğine inanıyorum.

Çeviren: Yeşim KORKUT

⁷⁷ Wunsche: 'Vom Lebensbaum und Lebenswasser'Hayat ağacı ve yaşam suyu'. Wunsche birçok efsanede Yaşam Ağacı = Bilgi Ağacı olduğunu belirtmiştir. Krş Bilgi = aşk ve daha fazlası için Nietzsche.